

ภาพรวมและแนวทางการขับเคลื่อนงานในพื้นที่ลุ่มน้ำตรังอย่างบูรณาการ 4 ฝ่าย
ได้แก่เครือข่ายองค์กรชุมชนลุ่มน้ำตรัง อบต. อบจ.ตรังและภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง

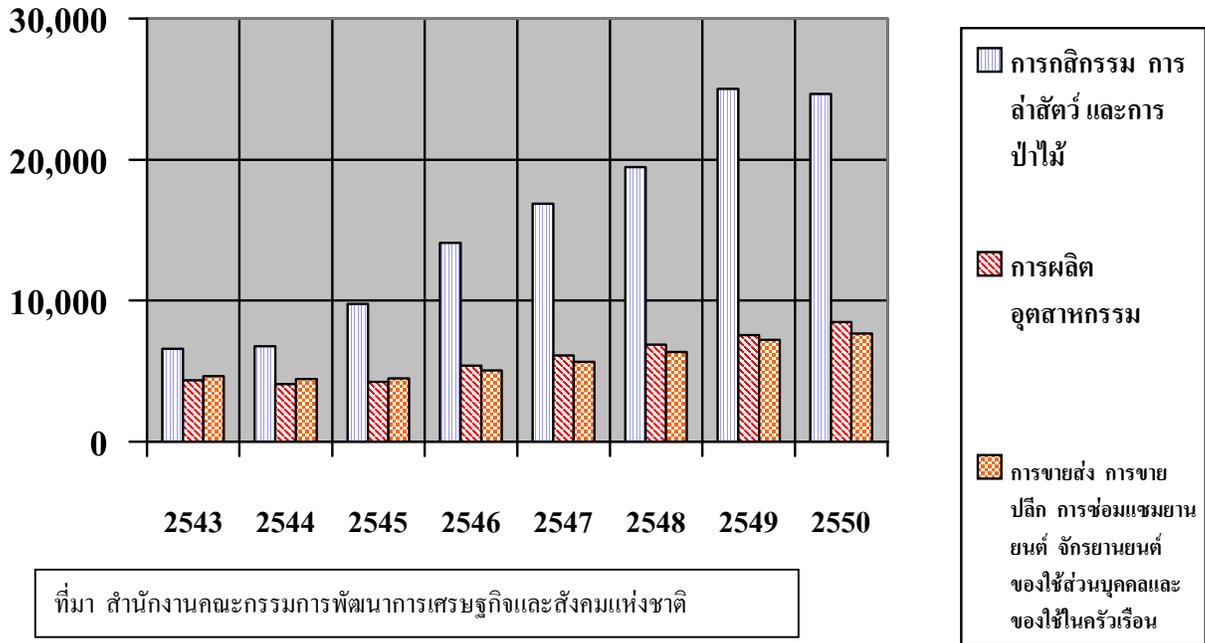
เครือข่ายองค์กรชุมชนลุ่มน้ำตรัง

1. ข้อมูลจังหวัดตรัง

“สวรรณค์แห่งการท่องเที่ยวยังเชิงอนุรักษ์ พัฒนาการเกษตรสู่สากล” เป็นวิสัยทัศน์การพัฒนาจังหวัดตรังในอดีต ต่อมาได้เปลี่ยนแปลงวิสัยทัศน์การพัฒนาจากการเกษตรสู่สากลเป็นการพัฒนาเกษตรอย่างยั่งยืน ทั้งยังเพิ่มให้จังหวัดตรังเป็นเมืองแห่งการเรียนรู้ แต่ยังคงความเป็นสวรรณค์แห่งการท่องเที่ยวยังเชิงอนุรักษ์ดังเดิม ปัจจุบันวิสัยทัศน์การพัฒนาของจังหวัดตรังจึงมีว่า “ สวรรณค์แห่งการท่องเที่ยวยังเชิงอนุรักษ์ เมืองแห่งการเรียนรู้ พัฒนาการเกษตรอย่างยั่งยืน ” ดังนั้น จึงกล่าวได้ว่า การพัฒนาจังหวัดตรังเน้นการพัฒนาจังหวัดอย่างยั่งยืนในทุกด้าน กรณีการพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวยังเชิงอนุรักษ์ได้นั้นจะต้องมีแหล่งทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์เพื่อให้เป็นจุดดึงดูดนักท่องเที่ยวที่นิยมการท่องเที่ยวในลักษณะนี้ รวมทั้งการพัฒนาเกษตรอย่างยั่งยืนได้ต้องสอดคล้องกับการดูแลรักษาระบบนิเวศให้มีความสมดุล ในขณะที่เดียวกันความสมดุลทางธรรมชาติก็จะทำให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดี และสังคมที่ดีก็จะเกิดขึ้นตามมา

ศักยภาพด้านรายได้ผลิตภัณฑ์มวลรวมของจังหวัดตรัง(GPP) จากปี 2543 – 2550 ที่มีมูลค่าสูงสุด คือ สาขาการบริการ การป่าไม้และการล่าสัตว์ โดยมีแนวโน้มสูงขึ้นเรื่อยๆทุกปี ทำให้แนวทางการพัฒนาเกษตรได้รับความสนใจเพราะเป็นรายได้หลักของจังหวัด ส่วนรายได้ผลิตภัณฑ์มวลรวมของจังหวัดอันดับรองลงมาในช่วงปี 2546 – 2550 ได้แก่ การผลิตอุตสาหกรรม และการขายส่ง การขายปลีก การซ่อมแซมยานยนต์ จักรยานยนต์ ของใช้ส่วนบุคคลและของใช้ในครัวเรือน (ดู ตารางที่ 1)

**ตารางที่ 1 แผนภูมิแสดงผลิตภัณฑ์มวลรวมตามราคาตลาด
ที่มีมูลค่ามากที่สุดสามอันดับแรก ในช่วงปี พ.ศ.2543 - พ.ศ.2550**

รายได้จากกิจกรรมของจังหวัดตรัง ได้แก่ รายได้จากการปลูกพืชเศรษฐกิจที่สำคัญ รายได้จากการปลูกพืชอื่นๆ รายได้จากการทำปศุสัตว์ เป็นต้น ซึ่งรายได้จากการปลูกพืชเศรษฐกิจถือเป็นรายได้ที่สำคัญของจังหวัด ทั้งนี้เพราะจังหวัดตรังมีพื้นที่ในการปลูกพืชเศรษฐกิจในแต่ละปี ไม่น้อยกว่า 1 ล้านไร่ เช่น ยางพารา ปาล์มน้ำมัน ข้าวนาปี และผลไม้ต่างๆ

พื้นที่ปลูกยางพาราของจังหวัดตรังในปี 2551 เป็นพื้นที่ที่มีการปลูกประมาณ 1,310,188 ไร่ มากเป็นอันดับ 4 จาก 64 จังหวัดทั่วประเทศ รองจากสุราษฎร์ธานี นครศรีธรรมราช และสงขลา ส่วนผลผลิตที่ได้ต่อปีประมาณ 333,863 ตัน เป็นอันดับ 3 ของประเทศ รองจากสุราษฎร์ธานี และสงขลา และมีผลผลิตต่อไร่ในปี 2551 ประมาณ 301 กิโลกรัม ซึ่งพื้นที่การปลูก ผลผลิตที่ได้ มีแนวโน้มสูงขึ้นทุกปี จึงอาจกล่าวได้ว่าพืชเศรษฐกิจหลักของจังหวัดตรัง คือ ยางพารา

ยางและผลิตภัณฑ์ยางเป็นสินค้าที่สำคัญที่ทำรายได้ให้กับประเทศเป็นมูลค่ามหาศาลถึงปีละ 322,000 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 6.5 ของรายได้จากการส่งออกสินค้าทั้งหมดของไทย เนื่องจากความต้องการยางธรรมชาติในตลาดโลกยังมีแนวโน้มเพิ่มอย่างต่อเนื่อง แต่ในขณะเดียวกันปริมาณการผลิตก็มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นเห็นได้จากการขยายพื้นที่ปลูกของแต่ละประเทศ ทำให้ภาวะการแข่งขันเพื่อส่งออกยางพาราในตลาดโลกมีค่อนข้างสูง ถึงแม้ไทยจะเป็นประเทศส่งออกยางพารารายใหญ่ที่สุดของโลก แต่ความได้เปรียบในการแข่งขันส่งออก

ยางพารากลับลดลง อาจด้วยปัจจัยต่างๆ เช่น ค่าเงินแข็งตัวมากขึ้น ทำให้ราคายางพาราสูงกว่าประเทศผู้ผลิตยางพารารายอื่น เช่น ประเทศอินโดนีเซีย เป็นต้น (สำนักงานเศรษฐกิจอุตสาหกรรม กระทรวงอุตสาหกรรม, สรุปลักษณะเศรษฐกิจอุตสาหกรรม ปี 2550 และแนวโน้มปี 2551) จากสภาวะการดังกล่าว การทำเกษตรกรรมแบบเชิงเดี่ยว (ปลูกพืชชนิดเดียวในพื้นที่ขนาดใหญ่) อาจทำให้ได้รับผลกระทบตามกลไกตลาดโดยมีอาจหลีกเลี่ยงได้ ดังนั้น การพัฒนาการเกษตรแบบยั่งยืนจึงเป็นแนวทางที่น่าจะสอดคล้องและเหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงของโลก

การพัฒนาด้านอุตสาหกรรมส่วนใหญ่เป็นอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องกับผลผลิตด้านการเกษตร และเป็นอุตสาหกรรมขั้นต้นที่กรรมวิธีการผลิตไม่ยุ่งยาก ได้แก่ อุตสาหกรรมเกี่ยวกับยางพารา อุตสาหกรรมไม้ยางพารา อุตสาหกรรมสกัดน้ำมันปาล์ม อุตสาหกรรมอาหารทะเล เป็นต้น โรงงานที่ได้รับอนุญาตประกอบกิจการจากกรมโรงงานอุตสาหกรรมในจังหวัดตรัง ณ สิ้นปี 2551 มีจำนวน 563 โรงงาน จ้างคนงานจำนวน 19,716 คน ส่วนสถานประกอบการทั้งหมด ณ เดือน ธันวาคม 2551 มีจำนวน 3,056 แห่ง รวมลูกจ้าง 33,062 คน ซึ่งจำนวนผู้อยู่ในกำลังแรงงานทั้งหมดในจังหวัดตรังมีจำนวน 398,162 คนอยู่นอกภาคเกษตรรวม 175,259 คน และอยู่ในภาคเกษตรกรรมรวม 220,832 คน จากข้อมูลนี้จึงเป็นสิ่งยืนยันอีกอย่างหนึ่งว่า ภาคเกษตรกรรมเป็นภาคที่สร้างรายได้หลักให้กับจังหวัดตรังและสร้างรายได้ให้กับคนส่วนใหญ่ในจังหวัดตรัง

จำนวนโรงงานอุตสาหกรรมในจังหวัดตรังที่มีปัญหามลพิษทางน้ำ ข้อมูลจากสำนักงานสิ่งแวดล้อมภาคที่ 15 (ภูเก็ต) ปี 2549 มีโรงงานทั้งสิ้น 652 แห่ง ประเภทโรงงานมี 3 ประเภท โดยประเภทที่ 1 และ 2 มีจำนวน 262 แห่ง ซึ่งเมื่อตรวจสอบแล้วมีปัญหามลพิษทางน้ำถึง 177 แห่ง เป็นจำนวนที่เกินครึ่งของโรงงานทั้งหมด (ประเภทที่ 1 และ 2) สิ่งที่เกิดขึ้นสะท้อนให้เห็นถึงระบบการบริหารจัดการของรัฐที่ไม่มีประสิทธิภาพ

ด้านการท่องเที่ยวของจังหวัดตรังตามแผนพัฒนาจังหวัด มองว่า จังหวัดตรังต้องพัฒนาการท่องเที่ยวในรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ โดยวางยุทธศาสตร์ไว้ว่า “การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และวัฒนธรรม ควบคู่ไปกับการจัดการทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน” ซึ่งมีเป้าประสงค์ตามยุทธศาสตร์ คือ มีแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรมได้มาตรฐาน ทั้งเพิ่มรายได้จากการท่องเที่ยว รวมถึงมีการวิจัยพัฒนาระบบนิเวศ พื้นที่แหล่งน้ำ และแหล่งท่องเที่ยว ทั้งยังต้องมีการวางแผนและจัดระเบียบการใช้ประโยชน์จากพื้นที่ให้เหมาะสมกับศักยภาพพื้นที่

แนวโน้มการท่องเที่ยวในจังหวัดตรังมีเพิ่มขึ้นทุกปี ตั้งแต่ ปี 2540 – 2547 ทั้งจำนวนนักท่องเที่ยวและรายได้จากการท่องเที่ยวที่เพิ่มสูงขึ้นทุกปี ยกเว้นปี 2546 ที่มีนักท่องเที่ยวลดลงจากปี 2545 แต่รายได้จากการท่องเที่ยวก็ยังเพิ่มสูงกว่า ปี 2545 (ดูตารางที่ 2)

ตารางที่ 2

จำนวนนักท่องเที่ยวและรายได้จากการท่องเที่ยวของจังหวัดตรัง ปี 2540 - 2547

ปี พ.ศ.	จำนวนนักท่องเที่ยว(คน/ปี)	รายได้จากการท่องเที่ยว (ล้านบาท/ปี)
2540	322,246	30.6
2541	352,871	1,205.75
2542	437,637	1,511.24
2543	448,767	1,778.27
2544	445,441	1,921.36
2545	490,303	2,159.31
2546	443,776	2,596.55
2547	591,842	3,216.48

ที่มา สำนักงานสิ่งแวดล้อมภาคที่ 15 ภูเก็ต, สถานการณ์สิ่งแวดล้อมจังหวัดตรัง, หน้า101

แนวโน้มทั้งจำนวนนักท่องเที่ยวและรายได้จากการท่องเที่ยวที่เพิ่มสูงขึ้นอาจเนื่องมาจากนักท่องเที่ยวเริ่มรู้จักแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติของจังหวัดตรังว่ามีความสวยงามและยังคงความอุดมสมบูรณ์ทางทรัพยากรธรรมชาติไว้ได้อย่างดี ทั้งยังมีเอกลักษณ์ของจังหวัดที่น่าสนใจ ดังคำขวัญของจังหวัดที่ว่า “เมืองพระยารัษฎา ชาวประชาใจกว้าง หมูย่างรสเลิศ ถิ่นกำเนิดยางพารา เด่นสง่าดอกศรีตรัง ปะการังใต้ทะเล เสน่ห์หาดทรายงาม น้ำตกสวยตระการตา” จากคำขวัญดังกล่าวมีสะท้อนให้เห็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่มีความหลากหลาย ทั้งทางบกและทางทะเล โดยการท่องเที่ยวในจังหวัดตรังที่นอกเหนือจากนั้น ยังมีการท่องเที่ยวแบบเดินป่าดูความหลากหลายของพันธุ์พืชและพันธุ์สัตว์ น้ำตก การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในป่าชายเลน บ่อน้ำร้อน รวมถึงการท่องเที่ยวทางทะเล ทั้งดำน้ำดูปะการัง การท่องเที่ยวชายหาด รวมทั้งแหล่งท่องเที่ยวสำหรับผู้แสวงหาความรู้ เช่น พิพิธภัณฑ์สัตว์น้ำ ทั้งยังมีแหล่งท่องเที่ยวทางศิลปวัฒนธรรมและประเพณี เช่น ศิลปะการแสดง (มโนราห์ หนังตะลุง ลิเกป่า) ที่จัดขึ้นตามเทศกาลต่างๆ ศิลปหัตถกรรม เช่น การประดิษฐ์เสื้อเตย มีดพร้า (นาบ้อ) ผ้าทอพื้นเมือง(นาหมื่นศรี) เสวียนหม้อจากก้านจาก

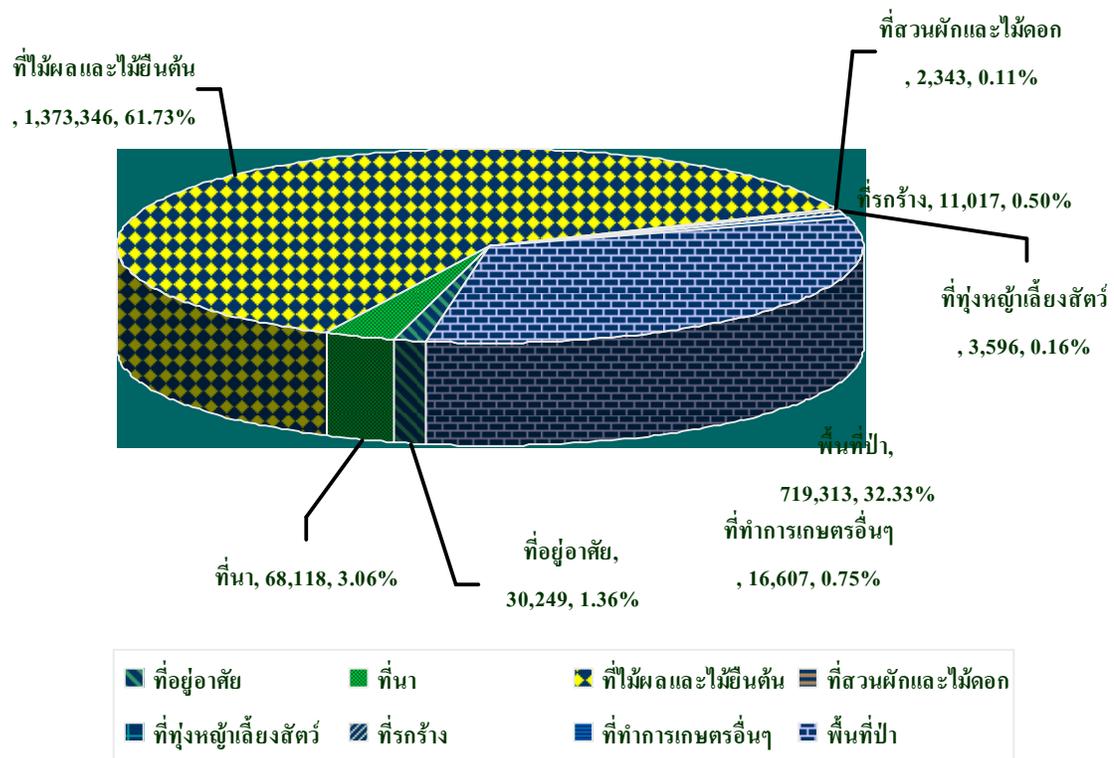
ส่วนปัญหาการพัฒนาการท่องเที่ยวของจังหวัดตรัง มีอยู่หลายด้านที่สำคัญ ได้แก่ การคมนาคมเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวยังไม่สะดวก แหล่งท่องเที่ยวมีมากแต่ยังมิได้มีการพัฒนาและส่งเสริมอย่างจริงจัง การพังทลายของชายฝั่งเนื่องจากคลื่นในฤดูมรสุม ปะการังถูกทำลายจากกิจกรรมการประมง ความไม่พร้อมของการบริการด้านการท่องเที่ยวซึ่งไกล และไม่สะดวก ความสกปรกของชายหาด และขาดการประชาสัมพันธ์ (สำนักงานสิ่งแวดล้อมภาคที่ 15

ภูเก็ต, สถานการณ์สิ่งแวดล้อมจังหวัดตรัง , หน้า101) จากการวิเคราะห์ปัญหาการท่องเที่ยว
 ดึงที่กล่าวข้างต้นก็มีความน่าสนใจที่จังหวัดน่าจะนำไปพิจารณาและกำหนดทิศทางการแก้ไข
 ปัญหาและทิศทางการพัฒนาต่อไปโดยการมีส่วนร่วมของประชาชน

การพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ตรังเป็นจังหวัดที่มีรายได้หลักจากภาคเกษตรกรรม ดังนั้น พื้นที่โดยส่วนใหญ่จึงเป็น
 ที่ดินเพื่อการเกษตร และจากการรวบรวมข้อมูลของสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรได้พบว่
 การใช้ที่ดินเพื่อการเกษตรของจังหวัดตรัง ปี 2549 จากพื้นที่จังหวัดตรังทั้งหมด 3,073,449 ไร่
 พื้นที่ถือครองทางการเกษตร 1,505,276 ไร่ พื้นที่ป่า(ทั้งป่าบกและป่าชายเลน) 719,313 ไร่
 พื้นที่นอกการเกษตร 848,860 ไร่ ซึ่งพื้นที่ถือครองทางการเกษตรประกอบด้วยพื้นที่ต่างๆ ดัง
 ตารางที่ 3

ตารางที่ 3
การใช้ที่ดินเพื่อการเกษตรและพื้นที่ป่าของจังหวัดตรัง (ไร่)

พื้นที่ป่า(ป่าบกและป่าชายเลน)ของจังหวัดตรังมีประมาณร้อยละ 32 ของพื้นที่ทั้งหมด
 (ไม่รวมพื้นที่นอกการเกษตร) ป่าไม้(ป่าบก)ของจังหวัดตรังจะปรากฏตลอดแนวด้านตะวันออก
 ของจังหวัด ซึ่งเป็นแนวเทือกเขาบรรทัดที่ยาวตลอดแนวเหนือ - ใต้ ตั้งแต่กิ่งอำเภอรษฎา

อำเภอห้วยยอด อำเภอเมือง อำเภอนาโยง อำเภอย่านตาขาว และอำเภอปะเหลียน
 เทือกเขาบรรทัดเป็นแหล่งต้นน้ำลำธารที่สำคัญในพื้นที่ลุ่มน้ำชายฝั่งตะวันตกของภาคใต้
 สภาพป่าโดยทั่วไปเป็นป่าดงดิบ ซึ่งมีความหลากหลายของพันธุ์พืชและพันธุ์สัตว์ จังหวัดตรัง
 เหลือป่าเพียงแปดผืน(ตามการแยกของสำนักงานสิ่งแวดล้อมภาคที่ 15 (ภูเก็ต)) ซึ่งป่าผืนที่ 4
 พื้นที่ส่วนใหญ่อยู่ในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเขาบรรทัด ในท้องที่อำเภอปะเหลียน ซึ่งเป็นป่าต้น
 น้ำให้กำเนิดคลองหลายสายที่ไหลผ่านอำเภอปะเหลียนและอำเภอย่านตาขาว และป่าผืนที่ 8
 ป่าเขาหวาง ป่าควนแดง และป่าน้ำราบ ซึ่งพื้นที่ส่วนใหญ่อยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติหาด
 เจ้าไหม ในท้องที่อำเภอสิเกา และอำเภอกันตัง เป็นต้นน้ำที่ให้กำเนิดคลองที่สำคัญหลายสายที่
 ไหลลงสู่ทะเลอันดามัน จากป่าทั้งสองที่ได้อธิบายรายละเอียดไว้ข้างต้นนั้น เนื่องจากเป็นต้น
 ทางซึ่งเป็นที่มาของพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระดับนานาชาติตามอนุสัญญาว่าด้วยพื้นที่ชุ่มน้ำ
(Ramsar Convention) นั่นคือ **พื้นที่ชุ่มน้ำอุทยานแห่งชาติหาดเจ้าไหม-เขตห้ามล่าสัตว์
 ป่าหมู่เกาะลิบง – ปากน้ำตรัง จังหวัดตรัง เป็นพื้นที่ชุ่มน้ำลำดับที่ 1182** มีพื้นที่ประมาณ
 515,745 ไร่ ครอบคลุมเขตตำบลนาเกลือ ตำบลลิบง ตำบลหาดสำราญ อำเภอปะเหลียน
 อำเภอกันตัง โดยแยกแต่ละพื้นที่ได้ ดังนี้

ตารางที่ 4

พื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญของจังหวัดตรัง

พื้นที่ชุ่มน้ำ	สภาพทางกายภาพ	สภาพทางชีวภาพ	คุณค่าและการใช้ประโยชน์
พื้นที่ชุ่มน้ำ อุทยาน แห่งชาติหาด เจ้าไหม	ครอบคลุมพื้นที่ป่าเขา ชายฝั่ง หาดทราย หาด เลน พื้นน้ำและเกาะ ต่าง ๆ พื้นที่แบ่งออกเป็น ภาคพื้นดินและพื้นน้ำ พื้นที่ดินชายฝั่งทะเลรวม เกาะต่าง ๆ ได้แก่ เกาะ มุกด์ เกาะกระดาน เกาะ แหวน เกาะเชือก เกาะ ปลิว ปากเมง	- ประกอบด้วยป่าดิบชื้นหรือ ป่าไม่ผลัดใบ ป่าผสม บริเวณภูเขาหิน ป่า ชายหาด และป่าชายเลน ป่าชายหาด - พบนกอย่างน้อย 137 ชนิด รวมทั้งมีนกที่มีสถานภาพ ใกล้สูญพันธุ์และใกล้สูญ พันธุ์อย่างยิ่งด้วย - ปลาในแนวปะการังมาก พบอย่างน้อย 43 ชนิด - ปะการังและหญ้าทะเล - พืชสัตว์เลื้อยคลาน 29 ชนิด - พืชสัตว์เลื้อยลูกด้วยนม 51 ชนิด	เป็นแหล่งสำคัญต่อวงจรชีวิต ของสัตว์น้ำในทะเล หญ้าทะเล เป็นถิ่นที่อยู่อาศัยของสัตว์บก และสัตว์น้ำที่หายากหลายชนิด เช่น พะยูน นกกระสาคอดำ เลียงผา เต่าทะเล และปะการัง นอกจากนี้ยังมีความสวยงาม ของปะการังที่ทอดยาว จึงเป็น แหล่งนันทนาการ และแหล่ง ศึกษาวิจัยที่สำคัญแหล่งหนึ่ง
พื้นที่ชุ่มน้ำ	พื้นที่เกาะประกอบด้วย ชั้นหินตะกอนหลาย	- ป่าบก	เป็นที่อยู่อาศัยของนกนับหมื่น ตัว รวมทั้งป่าไม้และสัตว์ป่ายังมี

เกาะลิบง	ประเภท มีทั้งตะกอนน้ำ ทา ตะกอนขวากทะเล และตะกอนลุ่มที่ราบชาย เลน	<ul style="list-style-type: none"> - พบนกอย่างน้อย 101 ชนิด เป็นแหล่งชุมชนนกอพยพที่ สำคัญของไทย - หญ้าทะเลที่สมบูรณ์ 	ความอุดมสมบูรณ์
พื้นที่ชุ่มน้ำ ปากแม่น้ำตรัง	ปากแม่น้ำตรังปกคลุม ด้วยป่าชายเลน เป็น บริเวณกว้างประมาณ 3.85 ตารางกิโลเมตร (2,406.25 ไร่) มีลำคลอง หรือร่องน้ำหลายสาย แตกแขนงอยู่ในพื้นที่ป่า ชายเลน	<ul style="list-style-type: none"> - ป่าชายเลนบริเวณปากน้ำ พบพันธุ์ไม้อย่างน้อย 20 ชนิด - พบนกอย่างน้อย 90 ชนิด บริเวณป่าชายเลนและหาด เลน - พบปลาอย่างน้อย 50 ชนิด 	ป่าชายเลนบริเวณนี้มีประโยชน์ ทางอ้อมในการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ ตลอดจนเป็นแหล่งที่อยู่อาศัย ของสัตว์ป่าซึ่งมีคุณค่าทาง เศรษฐกิจและสังคม
พื้นที่ชุ่มน้ำป่า ชายเลนปะเหลียน - ละงู ตรัง	ชายฝั่งทะเลตั้งแต่ปากน้ำ ปะเหลียน อำเภอปะ เหลียน จังหวัดตรัง ลง มาถึงปากคลองปากบารา ในอำเภอละงู จังหวัด สตูล ปกคลุมด้วยป่าชาย เลนรุ่นใหม่และป่าชาย เลนดั้งเดิมรอบปากลำ คลองขนาดใหญ่ 6 สาย ได้แก่ คลองปะเหลียน คลองหวายตน คลองสุ โสะ คลองหลักขัน คลอง แระ และคลองบุงไผ่ และ ลำคลองขนาดเล็ก ได้แก่ คลองตะเสะ คลองทุ่งหว้า คลองสังหยุด คลองบารา บี คลองวังวน คลองย่าน ซื่อ คลองตู่ คลองบาง ใหญ่ คลองละงู คลองบ่อ เจ็ดลูก และคลองปากบา รา	<ul style="list-style-type: none"> - บริเวณนี้มีความสำคัญต่อ นกอพยพอีกแห่งหนึ่ง เคยมี รายงานการพบนกน้ำถึง 2,450 ตัว - ความหลากหลายของพันธุ์ พืชในป่าชายเลน เช่น แสม ทะเล ตะบูนขาว แสมขาว โกงกางใบเล็ก ตาตุ่มทะเล - พบนกอย่างน้อย 90 ชนิด เป็นนกน้ำ และนกชายเลน อย่างน้อย 40 ชนิด - พบปลาอย่างน้อย 50 ชนิด ที่พบมากและเป็นปลา เศรษฐกิจ ได้แก่ ปลา นวลจันทร์ทะเล และปลา กะพงขาว 	ป่าชายเลนบริเวณนี้สามารถ อำนวยประโยชน์ทั้งทางตรงใน รูป ฟืน ถ่าน และผลิตภัณฑ์อื่น ๆ กับประโยชน์ทางอ้อมในการ เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ ตลอดจนเป็น แหล่งที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่าซึ่งมี คุณค่าทางเศรษฐกิจและสังคม

ที่มา www.chm-thai.onep.go.th/CHM/wetland.html

คุณค่าด้านความหลากหลายทางชีวภาพของพื้นที่ชุ่มน้ำ ได้แก่ สังคมพืช ในพื้นที่ชุ่มน้ำอุทยานแห่งชาติหาดเจ้าไหม-เขตห้ามล่าสัตว์ป่าหมู่เกาะลิบง - ปากน้ำตรัง จังหวัดตรัง ประกอบไปด้วย ป่าดิบชื้น ป่าชายหาด ป่าชายเลน หญ้าทะเล (พบอย่างน้อย 8 ชนิด) จัดเป็นแหล่งหญ้าทะเลที่มีความอุดมสมบูรณ์มากที่สุดแห่งหนึ่งของประเทศไทย เป็นแหล่งหากินของพะยูน ซึ่งเป็นสิ่งมีชีวิตที่มีสถานภาพใกล้สูญพันธุ์ และสัตว์ต่าง ๆ นั้น พบนกอย่างน้อย 212 ชนิด ปลาอย่างน้อย 75 ชนิด สัตว์สะเทินน้ำสะเทินบก 13 ชนิด สัตว์เลื้อยคลาน 19 ชนิด และสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนม อย่างน้อย 22 ชนิด ชนิดที่มีความสำคัญ ได้แก่ พะยูน

หญ้าทะเลในจังหวัดตรังมีพื้นที่ประมาณ 17,500 ไร่ จากพื้นที่ชายฝั่งอันดามันทั้งหมด 49,688.87 ไร่ นอกจากนี้หญ้าทะเลในจังหวัดตรังยังมีถึง 11 ชนิด จึงนับว่าจังหวัดตรังมีแหล่งหญ้าทะเลที่อุดมสมบูรณ์มาก หญ้าทะเลในจังหวัดตรังมี 6 แห่ง ดังนี้

ตารางที่ 5
แหล่งหญ้าทะเลในจังหวัดตรัง

แหล่งหญ้าทะเล	พื้นที่(ไร่)	ชนิดของหญ้าทะเล	การปกคลุม(%)	ความสำคัญทางนิเวศวิทยา
บ้านแหลมไทร	618.26	5	20	มีความหลากหลายของหญ้าทะเล แหล่งหอยชักตีน ลูกกุ้ง ลูกปลา เต่า พะยูน
บ้านปากคลองเกาะผี	1,169.71	1	15	มีความหลากหลายของหญ้าทะเล แหล่งหอยชักตีน ลูกกุ้ง ลูกปลา เต่า พะยูน
เกาะมุก	6,724.4	9	50	มีความหลากหลายของหญ้าทะเล แหล่งหอยชักตีน ลูกกุ้ง ลูกปลา เต่า พะยูน
ปากคลองเจ้าไหม	353.69	2	40	มีความหลากหลายของหญ้าทะเล แหล่งหอยชักตีน ลูกกุ้ง ลูกปลา เต่า พะยูน
เกาะลิบง	12,500	11	60-80	มีความหลากหลายของหญ้าทะเล แหล่งหอยชักตีน ลูกกุ้ง ลูกปลา เต่า พะยูน โลมา
เกาะสุกร	127	3	15	มีความหลากหลายของหญ้าทะเล แหล่งหอยชักตีน ลูกกุ้ง ลูกปลา เต่า พะยูน โลมา

ที่มา สถาบันวิจัยและพัฒนาทรัพยากรทางทะเล ชายฝั่งทะเล และป่าชายเลน จ.ภูเก็ต, พฤศจิกายน 2551

“พะยูน” เป็นสัตว์ทะเลที่หายากและมีสถานภาพใกล้สูญพันธุ์ พบเห็นได้ในบริเวณที่มีหญ้าทะเล โดยเฉพาะจังหวัดตรังมีพื้นที่หญ้าทะเลเป็นจำนวนมากที่สุดเมื่อเทียบกับจังหวัดในฝั่งอันดามันด้วยกัน พะยูนสามารถพบได้บ่อยในแถบบริเวณเขตห้ามล่าสัตว์ป่าหมู่เกาะลิบง และอุทยานแห่งชาติหาดเจ้าไหม จังหวัดตรัง โดยเชื่อกันว่าบริเวณดังกล่าว เป็นแหล่งที่พบพะยูนมากที่สุดในประเทศไทย นอกจากนี้ยังมีคณะสำรวจได้สำรวจ “พฤติกรรมของพะยูนในระบบนิเวศหญ้าทะเล” โดยสุวรรณ พิทักษ์สินธรและคณะ จากกลุ่มนิเวศวิทยาและสิ่งแวดล้อม ส่วนวิจัยและพัฒนาสิ่งแวดล้อมป่าไม้ สำนักวิชาการป่าไม้ กรมป่าไม้ ได้เลือกศึกษาในบริเวณบริเวณเขตห้ามล่าสัตว์ป่าหมู่เกาะลิบง และอุทยานแห่งชาติหาดเจ้าไหม จังหวัดตรัง โดยเหตุผลที่เลือกมาศึกษาที่บริเวณนี้ก็เพราะในปี 2535 คณะสำรวจได้สำรวจบริเวณดังกล่าวพบพะยูนครั้งแรกในเดือนธันวาคม 2534 จำนวนสูงสุด 14 ตัว และต่อมาในเดือนเมษายน 2535 พบจำนวนสูงสุดถึง 61 ตัว เป็นแหล่งที่พบพะยูนได้อย่างหนาแน่น จากข้อมูลดังกล่าวแสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่า จังหวัดตรังยังมีความสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติอย่างมาก และมีสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสม

2. ข้อมูลภาพรวมลุ่มน้ำตรัง

ลุ่มน้ำตรัง(รหัส 25.09) มีขนาดพื้นที่ 2,212 ตารางกิโลเมตร พื้นที่รับน้ำ 3,853 ตร.กม. ปริมาณน้ำท่า 1,987.29 มม./ปี แหล่งกักเก็บน้ำ 331 แห่ง รongรับน้ำได้ทั้งหมด 102.94 ล้านลูกบาศก์เมตร และการที่จังหวัดตรังมีพื้นที่ชายฝั่งทะเลยาว 119 กิโลเมตร จึงมีราษฎรที่เกี่ยวข้องกับการประมง 38,530 ครัวเรือน 142,561 คน มีแม่น้ำตรังเป็นแม่น้ำสายหลัก

แม่น้ำตรังมีต้นกำเนิดจากเทือกเขาบรรทัด จังหวัดนครศรีธรรมราช จังหวัดพัทลุง และเทือกเขาในเขตจังหวัดกระบี่ มีความยาวทั้งหมด 195 กม. ติดเขตจังหวัดนครศรีธรรมราช 72 กม.ในเขต อ.บางขันและ อ.ทุ่งสง ติดเขตจังหวัดตรัง 123 กม. ผ่าน 5 อำเภอ ได้แก่ อ.รัชฎา อ.ห้วยยอด อ.วังวิเศษ อ.เมืองตรัง และอ.กันตัง มีลำน้ำสาขาที่สำคัญ ๆ คือ คลองชี คลองท่าประดู่ คลองกะปาง คลองมวน คลองยางยวน คลองลำภูรา คลองนางน้อย คลองบางพระ คลองลำพูน คลองบางหมาก คลองป่าเตียว คลองบางเป้า คลองน้ำเจ็ด เป็นต้น

แม่น้ำตรัง คือ ที่ตั้งชุมชนโบราณ เพราะที่ตั้งเมืองและชุมชนส่วนใหญ่อยู่ตามบริเวณริมแม่น้ำ เช่น ที่ตั้งเมืองจากปากแม่น้ำตรังเรื่อยมา ได้แก่ **บ้านปาดูลั่นตัง**(ปัจจุบันไม่มีใครรู้จัก) ซึ่งปัจจุบันเปลี่ยนเป็นชื่อหมู่บ้านท่าเรือ ซึ่งเป็นท่าเรือการค้ากับปีนังก่อนพระยารัชฎาจะมาสร้างเมืองที่กันตัง **บ้านสุโหงจูปะ** เป็นชุมชนมุสลิมทั้งหมด ปัจจุบันเป็นหมู่ที่ 3 ของตำบลกันตังได้ **บ้านหาดทรายขาว** ซึ่งเป็นหมู่บ้านคนจีนที่มีกิจการใหญ่โตใน อ.กันตัง **บ้านนาเกลือ** เป็นท่าเรือของชาวบ้าน **บ้านบ่อน้ำร้อน** **บ้านควนทองสีห์** และหมู่บ้านในดงจาก **ชื่อบ้านย่านซื่อ** เป็นต้น

ต่อมาปีพ.ศ. 2367 ชาวจีนจากปิ่น ล่องเรือเข้ามาทางปากแม่น้ำตรัง และได้อาศัยแม่น้ำ เป็นเส้นทางในการทำการค้าและตั้งชุมชน จึงได้ชื่อว่า ชุมชนท่าจีน และเรียกแม่น้ำที่ไหลผ่าน ช่วงนี้ว่า คลองท่าจีน โดยเส้นทางการค้าหลักในยุคนั้นอาศัยการล่องเรือเลาะมาทางคลองปอนสู่ คลองห้วยยาง และมาขึ้นฝั่งที่ตำบลทับเที่ยง อำเภอเมืองตรัง

นอกจากนี้การโยกย้ายเมืองตามลำน้ำของแม่น้ำตรังจากทางทิศเหนือลงมา โดย จุดเริ่มต้นของการตั้งเมืองอยู่ที่ ปากคลองปาง แต่ด้วยลักษณะภูมิประเทศติดภูเขา ทำ การเกษตรได้น้อย ผู้คนจึงอพยพลงมาตามลำน้ำ และตั้งเมืองใหม่ที่ ตำบลลำภูรา ซึ่งมี หลักฐานบันทึกไว้ว่าเมืองลำภูราตั้งอยู่ทั้งฝั่งตะวันออกและตะวันตกของแม่น้ำตรัง หาแขก และ จนกระทั่งสิ้นสุดลงที่ ควนธานี ที่ตั้งเมืองตรังในสมัยรัชกาลที่ 5

แม่น้ำตรัง คือเส้นทางประวัติศาสตร์เมืองตรังนับพันปี ซึ่งดูได้จากการ ค้นพบพระพิมพ์ดินดิบ ที่ถ้าเขาขาว เขาสาย เขาปิยะ อ.ห้วยยอด และเขาวิเศษ อ.วังวิเศษ แสดงให้เห็นว่าผู้คนจากอินเดีย ที่นับถือพุทธศาสนานิกายมหายานได้เดินทางผ่าน และแวะพัก บริเวณแถบแม่น้ำตรัง ก่อนจะข้ามไปฝั่งตะวันออก ซึ่งมีอาณาจักรศรีวิชัยรุ่งเรืองอยู่ในช่วงพุทธ ศตวรรษ 12-15

2.1 ทรัพยากรที่สำคัญในพื้นที่ลุ่มน้ำตรัง

2.1.1. น้ำตก ในพื้นที่ลุ่มน้ำตรังมีทั้งหมด 6 แห่ง ได้แก่ น้ำตกควนประเขา หลัก อ.เมืองตรัง น้ำตกกะช่อง อ.นาโยง น้ำตกหนานปลิว อ.ห้วยยอด น้ำตกโดนคลาน อ. ห้วยยอด น้ำตกปากแจ่ม อ.ห้วยยอด และน้ำตกร้อยชั้นพันวัง อ.วังวิเศษ

2.1.2. ยอดเขาที่สำคัญในลุ่มน้ำตรัง ได้แก่ เทือกเขาบรรทัด เขานอจู้ เขาน้ำพราย เขาสาย เขาสამบาทร เขาเจ็ดยอด สันควนขวาง วังผาเมฆ เขาหลัก เขาวิเศษ ควนตุลลู๊ด

2.1.3. ถ้ำที่สำคัญในลุ่มน้ำตรัง ได้แก่ ถ้ำเลเขากอบ ถ้ำเขาช้างหาย ถ้ำ เขาปิยะ ถ้ำเขาสามบาทร ถ้ำเจ้าไหม-ถ้ำเจ้าคุณ ถ้ำพระพุทธ ถ้ำพระยาพิชัยสงคราม

2.1.4. แม่น้ำสาขาย่อยที่สำคัญของลุ่มน้ำตรัง ได้แก่ คลองซี คลองท่า ประตู คลองกะปาง คลองมวน คลองยางยวน คลองลำภูรา และคลองนางน้อย คลองบางพระ คลองห้วยน้ำใส คลองห้วยยาง คลองน้ำเจ็ด คลองกุล คลองควนปริง คลองลำพู คลองบาง เป่า

2.1.5. พรุในลุ่มน้ำตรัง ได้แก่ อุทยานนกน้ำคลองลำชาน ทะเลสองห้อง พรุ หนองตรุด พรุนาโต๊ะหมิง วังนกน้ำ

2.1.6. ป่าจาก มีความหนาแน่นอยู่ในบริเวณ ตำบลบางหมาก ตำบลย่านซื่อ และตำบลบางเป่า สร้างรายได้ให้กับชุมชนมากกว่า 20 ล้านบาทต่อปี

2.1.7. ป่าชายเลน พบมากในบริเวณปากแม่น้ำตรัง มีประมาณ 3.85 ตารางกิโลเมตร (2,406.25 ไร่) พบพันธุ์ไม้อย่างน้อย 20 ชนิด พบนกอย่างน้อย 90 ชนิดและพบปลาอย่างน้อย 50 ชนิด

2.1.8. หญ้าทะเล “หญ้าทะเล” บริเวณปากลุ่มน้ำตรังพบหญ้าทะเลทั้งหมด 11 ชนิด มีพื้นที่มากเป็นอันดับหนึ่งในฝั่งอันดามัน หรือประมาณ 21,493 ไร่

2.1.9. พะยูน ชื่อสามัญ Dugong, Sea Cow **ชื่อวิทยาศาสตร์** *Dugong dugon* **ชื่อภาษาถิ่น** “หมูน้ำ” “วัวทะเล” “หมูตุ๊ด” “ตุ๊กอง” เป็นสัตว์ป่าสงวนชนิดเดียวที่เป็นสัตว์น้ำ ตามพระราชบัญญัติสัตว์สงวน พุทธศักราช 2535 เป็นสัตว์ทะเลที่หายากและมีสถานภาพใกล้สูญพันธุ์ พบเห็นได้ในบริเวณที่มีหญ้าทะเล โดยเฉพาะบริเวณปากแม่น้ำตรัง เขตห้ามล่าสัตว์ป่าหมู่เกาะลิบง และอุทยานแห่งชาติหาดเจ้าไหม ซึ่งเป็นแหล่งที่พบเห็นพะยูนมากที่สุดในประเทศไทย

2.2. สรุปคุณค่าของแม่น้ำตรัง

2.2.1 แม่น้ำตรัง คือต้นกำเนิดแห่งบรรพบุรุษคนตรัง 3 เชื้อชาติ ได้แก่ ไทย พุทธ ไทยอิสลามและไทยจีน

2.2.2 แม่น้ำตรัง คือสายเลือดหลักที่หล่อเลี้ยงคนตรังและเมืองท่าค้าขายระหว่างประเทศมายาวนานหลายร้อยปี

2.2.3 แม่น้ำตรัง คือที่ตั้งของศาลหลักเมืองตรัง 2 หลัก และสถานที่ปลูกยางพาราต้นแรกของประเทศ

2.2.4 แม่น้ำตรัง คือแหล่งบันทึกประวัติศาสตร์ เสด็จประพาส 3 สมัย ร.5 1 ครั้ง ร.6 2 ครั้ง ร.7 1 ครั้ง

2.2.5 แม่น้ำตรัง คือแหล่งสร้างศิลปินชื่อดังอย่าง มโนราห์เดิมและ จ๊อบ ทูดู

2.2.6 แม่น้ำตรัง เคยเป็นเส้นทางลัดระหว่างทะเลอ่าวไทยและอันดามันของนักเดินทางผู้พิการชาวอังกฤษ

2.2.7 แม่น้ำตรัง คือสายน้ำสายที่ยาวที่สุดในจังหวัดตรัง และมีรสชาติของน้ำ 3 รส ได้แก่ รสจืด รสกร่อยและรสเค็ม

2.2.8 ปากแม่น้ำตรัง คือแหล่งพื้นที่ชุ่มน้ำ 3 จุด ที่มีความอุดมสมบูรณ์และเป็นแหล่งอาศัยของพยูน สัตว์สงวนที่เสี่ยงลูกด้วยนมประเภทสัตว์น้ำชนิดเดียว และมีทิศทางใกล้สูญพันธุ์

2.2.9 ปากแม่น้ำตรัง คือแหล่งหาดทรายขาวเกาะกระดาน ถ้ามรดกปะการังและป่าชายเลนมหาศาล

2.3 แหล่งดูตราขายเฉพาะในพื้นที่ลุ่มน้ำตรัง

1. บริษัท : หนังสือรับรองการทำประโยชน์ เลขที่ 69 หมู่ 1 ซอย คลองช่อง ต.ช่อง อ.นาโยง จ.ตรัง 92170
2. บริษัท : ทำทราขายเงิน เลขที่ - หมู่ที่ 7 ต.ช่อง อ.นาโยง จ.ตรัง 92170
3. บริษัท : ทำทราขายโกก๊วย หมู่ 1 ต.นาท่ามใต้ อ.เมือง จ.ตรัง 92190
4. บริษัท : ทำทราขายเทพพิทักษ์ หมู่ที่ 6 ต.นาท่ามใต้ อ.เมือง จ.ตรัง 92190
5. บริษัท : ทำทราขายผู้ใหญ่โหมด หมู่ 2 ต.นาท่ามใต้ อ.เมือง จ.ตรัง 92190
6. บริษัท : - หมู่ 2 ต.นาท่ามใต้ อ.เมือง จ.ตรัง 92190
7. บริษัท : ทำทราขายณฤทธิ์ หมู่ 2 ต.นาท่ามใต้ อ.เมือง จ.ตรัง 92190
8. บริษัท : เลขที่ - หมู่ 1 ต.นาท่ามใต้ อ.เมือง จ.ตรัง 92190
9. บริษัท : ทำทราขายศิลา หมู่ 1 ต.นาท่ามใต้ อ.เมือง จ.ตรัง
10. บริษัท : ทำทราขายท่าส้ม หมู่ 1 ถ.ชลประทาน ต.นาท่ามใต้ อ.เมือง จ.ตรัง
11. บริษัท : ทำทราขายเทพพิทักษ์ หมู่ 6 ถ.แม่น้ำตรัง ต.นาท่ามใต้ อ.เมือง จ.ตรัง
12. เลขที่ - หมู่ 6 ต.นาท่ามเหนือ อ.เมือง จ.ตรัง 92190
13. บริษัท : หมู่ 1 ต.หนองตรุด อ.เมือง จ.ตรัง 92000
14. บริษัท : ต.ท่าสะบ้า อ.วังวิเศษ จ.ตรัง 92000
15. บริษัท : ทำทราขายจิจิก หมู่ 1 9 ต.ท่าสะบ้า อ.วังวิเศษ จ.ตรัง 92000
16. บริษัท : เลขที่ - หมู่ 9 ต.ท่าสะบ้า อ.วังวิเศษ จ.ตรัง 92000
17. บริษัท : เลขที่ - หมู่ 9 ต.ท่าสะบ้า อ.วังวิเศษ จ.ตรัง 92000
18. บริษัท : เลขที่ - หมู่ 1 ต.ท่าสะบ้า อ.วังวิเศษ จ.ตรัง 92000
19. บริษัท : ทำทราขายชัยรัตน์ หมู่ 1 ต.ท่าสะบ้า อ.วังวิเศษ จ.ตรัง
20. บริษัท : หมู่ 10 ถนนร.พ.ช.วังหิน-ท่าสะบ้า ต.ท่าสะบ้า อ.วังวิเศษ จ.ตรัง
21. บริษัท : ทำทราขายทวิโชค หมู่ 7 ต.นาวง อ.ห้วยยอด จ.ตรัง 92210
22. บริษัท : เลขที่ - หมู่ 7 ต.นาวง อ.ห้วยยอด จ.ตรัง 92210
23. บริษัท : ทำทราขายกำนันระพี หมู่ 2 ต.บางดี อ.ห้วยยอด จ.ตรัง 92210
24. บริษัท : 273 หมู่ 2 ต.ปากคม อ.ห้วยยอด จ.ตรัง 92130
25. บริษัท : ทำทราขายประดิษฐ์ เลขที่ - หมู่ 4 ต.ปากคม อ.ห้วยยอด จ.ตรัง
26. บริษัท : หมู่ 4 ต.ปากแจ่ม อ.ห้วยยอด จ.ตรัง 92190
27. บริษัท : ทำทราขายครุพัฒน์ หมู่ 5 ต.ลำภูรา อ.ห้วยยอด จ.ตรัง 92190
28. บริษัท : ทำทราขายครุพัฒน์ หมู่ 5 ต.ลำภูรา อ.ห้วยยอด จ.ตรัง 92190

3. คนอาสาในพื้นที่ลุ่มน้ำต้ง

ในพื้นที่ลุ่มน้ำต้ง หมายรวมถึงขอบเขตพื้นที่ตั้งแต่สันปันน้ำและลำน้ำสาขาที่ไหลมารวมกันเป็นแม่น้ำสายหลัก คือแม่น้ำต้ง ซึ่งมีขอบเขตของลุ่มน้ำติดพื้นที่ 2 จังหวัด ดังนี้

ตารางที่ 6
แสดงพื้นที่ในขอบเขตลุ่มน้ำต้ง

ชื่ออำเภอ	ชื่อตำบล	จำนวน	
		ตำบล	หมู่บ้าน
จังหวัดนครศรีธรรมราช		16	180
1. อำเภอทุ่งสง	<u>เทศบาลเมืองทุ่งสง-ตำบลปากแพรก,ตำบลชะมาย,ตำบลหนองหงส์,ตำบลควนกรด,ตำบลนาไม้ไผ่,ตำบลนาหลวงเสน,ตำบลเขาโร,ตำบลกะปาง,ตำบลที่วัง,ตำบลถ้ำใหญ่,ตำบลนาโพธิ์,ตำบลเขาขาว</u>	12	122
2. อำเภอบางขัน	<u>ตำบลบางขัน,ตำบลบ้านสำเนา,ตำบลวังหิน,ตำบลบ้านนิคม</u>	4	58
จังหวัดตรัง		47	390
3. อำเภอรัษฎา	<u>ตำบลควนเมา ตำบลคลองปาง ตำบลหนองบัว ตำบลหนองปรือ ตำบลเขาไพร</u>	5	50
4. อำเภอห้วยยอด	<u>ตำบลห้วยยอด ตำบลหนองช้างแล่น ตำบลบางดี ตำบลบางกุ้ง ตำบลเขากอบ ตำบลเขาขาว ตำบลเขาปูน ตำบลปากแจ่ม ตำบลปากคม ตำบลท่าจิว ตำบลลำภูรา ตำบลนาง ตำบลห้วยนาง ตำบลโนเตา ตำบลทุ่งต่อ ตำบลวังคีรี</u>	16	133
5. อำเภอวังวิเศษ	<u>ตำบลเขาวิเศษ ตำบลวังมะปราง ตำบลอ่าวตง ตำบลท่าสะบ้า ตำบลวังมะปรางเหนือ</u>	5	68
6. อำเภอเมืองตรัง	<u>ตำบลทับเที่ยง,ตำบลนาพละ,ตำบลบ้านควน,ตำบลนาบิณฑล,ตำบลควนปริง,ตำบลนาโยงใต้,ตำบลบางรัก,ตำบลโคกหล่อ,ตำบลนาโต๊ะหมิง,ตำบลหนองตรุด, ตำบลน้ำมุด, ตำบลนาตาล่วง,ตำบลบ้านโพธิ์,ตำบลนาท่ามเหนือ,ตำบลนาท่ามใต้</u>	15	119
7. อำเภอกันตัง	<u>ตำบลควนธานี ตำบลบางหมาก ตำบลบางเป้า ตำบลโคกยาง ตำบลคลองลู ตำบลย่านซื่อ</u>	6	20
รวม		63	570

หมายเหตุ : ไม่รวมพื้นที่บางส่วนใน อ.นาโยงและสิเกา

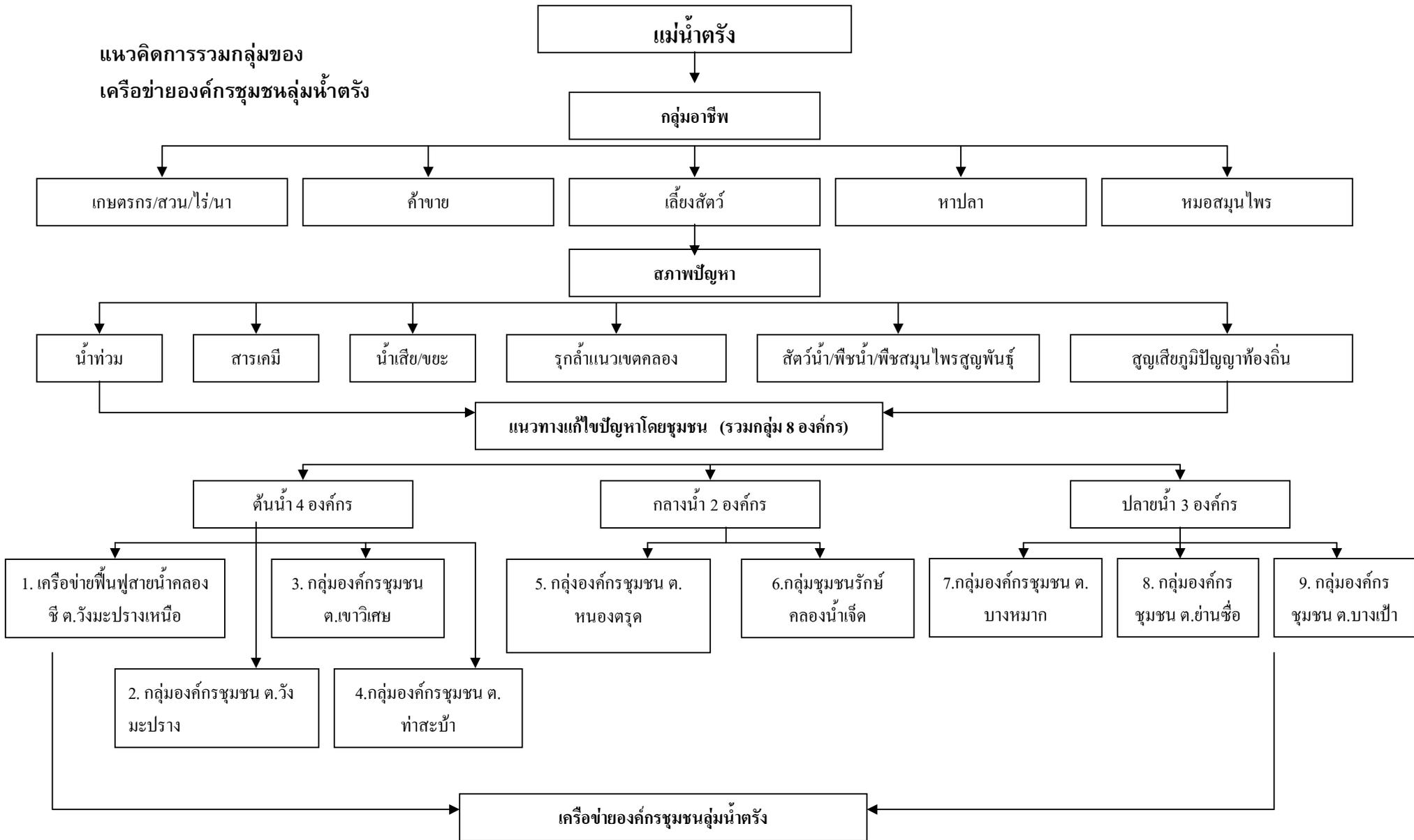
พื้นที่ลุ่มน้ำตราง มีกลุ่มคนอาสาที่ร่วมกันจัดการทรัพยากรเพื่อความยั่งยืน แบ่งแยกตามภูมิภาคได้ 3 กลุ่มองค์กร ดังนี้

3.1 ป่าต้นน้ำ มีเครือข่ายองค์กรชุมชนรักเทือกเขาบรรทัด มีการรวมกลุ่มกันเมื่อปี พ.ศ.2543 มาจนถึงปัจจุบันในการแก้ไขปัญหาที่ดินทำกินในพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาปู่เขายอด เครือข่ายได้ร่วมกับเจ้าหน้าที่รัฐตรวจสอบแปลงที่ดินที่มีการกล่าวว่ามีบุกรุกทำลายป่าแปลงใหม่ ขณะเดียวกันได้มีการจัดการแปลงที่ดินและควบคุมการใช้ที่ดิน โดยทำเป็น “โฉนดชุมชน” ที่ชุมชนควบคุมมิให้มีการซื้อขายที่ดินให้กับบุคคลภายนอก

3.2 ที่ราบริมแม่น้ำมีเครือข่ายองค์กรชุมชนลุ่มน้ำตราง ซึ่งประกอบด้วย องค์กรชุมชนที่มีภูมิภาคเชื่อมสัมพันธ์กับแม่น้ำตรางทั้งแม่น้ำสายหลักและแม่น้ำสาขา โดยมีสมาชิกทั้งหมด 9 กลุ่มองค์กรชุมชน ได้แก่ เครือข่ายฟื้นฟูสายน้ำคลองซี อ.วังวิเศษ กลุ่มอนุรักษ์คลองบางพระ ต.วังมะปราง กลุ่มอนุรักษ์ป่าสันควนขวาง ต.เขาวิเศษ กลุ่มอนุรักษ์ ต.ท่าสะบ้า กลุ่มอนุรักษ์ ต.หนองตรุด กลุ่มอนุรักษ์คลองน้ำเจ็ด เทศบาลเมืองตราง กลุ่มอนุรักษ์คลองลำพูนบางหมาก กลุ่มอนุรักษ์ ต.ย่านซื่อ กลุ่มอนุรักษ์ต.บางเป่า

3.3 ชายฝั่งทะเลมีชมรมประมงพื้นบ้าน จังหวัดตรางได้มีการรวมกลุ่มมาเป็นระยะเวลาเวลานานแล้ว และมีศักยภาพดูแลรักษาทะเลตรางได้เป็นอย่างดี จนทำให้พื้นที่ป่าชายเลนของจังหวัดตรางเพิ่มขึ้น และมีจำนวนอวนรุนอวนลากลดลง มีการรวมกลุ่มเป็นเครือข่าย ซึ่งเรียกว่า “ชุดเฉพาะกิจปราบปรามอวนรุนอวนลาก” ในการเฝ้าระวังรักษาทะเลตราง

แนวคิดการรวมกลุ่มของ
เครือข่ายองค์กรชุมชนลุ่มน้ำตรัง

4. เครือข่ายองค์กรชุมชนลุ่มน้ำตรัง

คนลุ่มน้ำตรัง คลองชี และลุ่มน้ำสาขา ครั้งหนึ่งเคยมีชีวิตพึ่งพาแม่น้ำตรังในการปลูกข้าว เป็นแหล่งอาหาร และการบริโภค ไปจนถึง การสัญจรไปมาหาสู่ระหว่างเกลอเขา เกลอนา และเกลอลาด แต่เมื่อกระแสการปลูกยางพาราเชิงเดี่ยวเป็นที่นิยม เนื่องจากสามารถขอรับทุนสนับสนุนการทำสวนยางได้ ส่งผลให้เกษตรกรเปลี่ยนแปลงพื้นที่สวนเกษตรผสมผสานเป็นการทำสวนยางพาราเชิงเดี่ยว ทำลายฐานการผลิตที่ยั่งยืน เหลือไว้แต่เพียงยางพาราเต็มพื้นที่ ริมตลิ่งแม่น้ำตรังจึงถูกรุกล้ำ

ปัจจุบัน แม่น้ำตรังมีคุณค่าแค่เพียงแหล่งอาหารสำหรับชาวประมงพื้นบ้านขนาดเล็ก เป็นสถานที่ให้สัมปทานดูดทรายแบบกระจายวงกว้าง และยังเป็นแหล่งปล่อยน้ำเสียจากโรงงานแปรรูปยางพารา แพลลาและโรงงานแปรรูปอาหารสัตว์ขนาดใหญ่ มีพฤติกรรมกรมตมแม่น้ำสาขา ตมพื้นที่พรุเพื่อปลูกปาล์ม พื้นที่ชุ่มน้ำถูกทำลาย การสร้างถนน ขยายเมืองปิดช่องทางน้ำหลาก ก่อเกิดปัญหาน้ำท่วมขังนาน แม่น้ำตรังเริ่มเศร้าหมอง ท้องคลองตื้นเขิน น้ำขุ่น ตลิ่งพัง ชาวบ้านสูญเสียที่ทำกิน แม่น้ำเปลี่ยนทิศทาง และอีกสารพัดปัญหา

จังหวัดตรัง ประสบปัญหาน้ำท่วมหนักมาแล้ว 2 ครั้ง คือ พ.ศ. 2518 และ พ.ศ. 2548 โดยในขณะนั้น ภาคใต้ประสบกับปัญหาน้ำท่วมหนัก รัฐบาลเข้ามาให้ความช่วยเหลือล่าช้า ทำให้ชุมชนผู้ได้รับผลกระทบทั้งหมดรวมตัวกัน โดยใช้ชื่อว่า “กลุ่มผู้ประสบภัยน้ำท่วมจังหวัดตรัง” มีเป้าหมายเพื่อรวบรวมความเสียหายจากภัยพิบัติน้ำท่วม แล้วเสนอให้รัฐบาลเข้ามาแก้ไขปัญหา หลังจากนั้นเมื่อสามารถแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าได้แล้ว องค์กรชุมชนจึงเริ่มให้ความสำคัญกับการจัดการทรัพยากรธรรมชาติซึ่งเป็นฐานการผลิตที่สำคัญของชุมชน ไม่ว่าจะในแง่ของการสัญจรไปมา การใช้อุปโภค บริโภค การใช้เพื่อการเกษตร เลี้ยงสัตว์ หรือแม้แต่การทำประมง การก่อกอง “เครือข่ายองค์กรชุมชนลุ่มน้ำตรัง” ขึ้น ได้เริ่มต้นในปี 2550 ทั้งนี้ เพื่อแก้ไขปัญหาทรัพยากรธรรมชาติที่เป็นตัวทำลายความสุขในการดำรงชีวิตและการประกอบอาชีพของชุมชน บางปัญหาชุมชนสามารถแก้ไขเองได้ แต่บางปัญหาต้องแก้ไขในระดับนโยบายและยุทธศาสตร์จังหวัด

ปัจจุบันเครือข่ายองค์กรชุมชนลุ่มน้ำตรังมีสมาชิกองค์กรชุมชนทั้งหมด 9 องค์กรชุมชน ได้แก่ เครือข่ายฟื้นฟูสายน้ำคลองชี(ตำบลวังมะปรางเหนือ) องค์กรชุมชนคลองบางพระ ตำบลวังมะปราง องค์กรชุมชนตำบลเขาวิเศษ องค์กรชุมชนตำบลท่าสะบ้า องค์กรชุมชนตำบลหนองตรุด กลุ่มคนรักษ์คลองน้ำเจ็ด กลุ่มรักษ์คลองลำพู-บางหมาก องค์กรชุมชนตำบลย่านซื่อ และองค์กรชุมชนตำบลบางเป่า โดยแต่ละองค์กรชุมชนมีกลุ่มเยาวชนทำงานร่วมในระดับพื้นที่ โดยกลุ่มเยาวชนดังกล่าวได้รวมตัวกันในนาม “กลุ่มเยาวชนสายน้ำสายชีวิตลุ่มน้ำตรัง”

การฟื้นฟูลุ่มน้ำตรัง เริ่มจากกลุ่มคนเล็กๆ แต่เราไม่ใช่เจ้าของลุ่มน้ำตรังทั้งหมด คนตรังทั้งหมดต่างหากที่เป็นเจ้าของ บทเรียนการหวังพึ่งไม่สามารถแก้ปัญหาในทุกเรื่องได้อีก

ต่อไป หากทุกคนยังนั่งเฉย ไม่ขันอาสา และแม่น้ำตรัง สายเลือดแห่งชีวิตและประวัติศาสตร์ของคนตรังจะเป็นอย่างไร

เครือข่ายองค์กรชุมชนลุ่มน้ำตรัง ขอขันอาสาเป็นแกนกลางสร้างพลังและรวมมวลชนคนตรังทุกคน ร่วมกันกำหนดทิศทางการพัฒนาแม่น้ำตรังร่วมกัน ที่ผ่านมา กระบวนการทำงานในพื้นที่ เน้นให้เครือข่ายองค์กรชุมชนลุ่มน้ำตรังเป็นกลไกหลักในการขับเคลื่อน องค์กรกลุ่มเป้าหมายจะเป็นคนบริหารและนำเสนอแผนงานขององค์กรชุมชนขึ้นมา โดยมีเจ้าหน้าที่จากโครงการเป็นพี่เลี้ยงและ จัดทำแผนงานภาพรวมเพื่อเชื่อมร้อยทุกกลุ่มองค์กรเข้าด้วยกันในนามเครือข่ายฯ และหนุนเสริมการมีส่วนร่วมของหลายภาคส่วน โดยอาศัยการทำงานแบบสามเหลี่ยมเขยื้อนภูเขา คือ มีภาคส่วนราชการ นักวิชาการและภาคประชาสังคมมาทำงานร่วมกัน และเริ่มต้นกระบวนการคิดโดยการประชุมสมาชิกเครือข่าย ชี้แจงทำความเข้าใจโครงการและกำหนดเป้าหมายของงานร่วมกัน หลังจากนั้นจึงมาวางแผนงานเพื่อการดำเนินงานในพื้นที่

ลักษณะการทำงานภายใต้กระบวนการดังกล่าว สามารถทำให้ชุมชนมีทิศทางที่ชัดเจน และรู้สึกเป็นเจ้าของ กล้าคิด กล้าตัดสินใจ พร้อมทั้งมีจิตอาสาธารณะเพิ่มมากขึ้น แต่อย่างไรก็ตาม กลไกดังกล่าวยังมีข้อจำกัดในเรื่องความรอบด้านของการแก้ไขปัญหาและการประสานภาคีความร่วมมือยังมีน้อย ทำให้ผู้ประสานงานโครงการต้องคอยผลักดันและติดตามให้เกิดการคิดเป็นองค์กรรวมเพิ่มมากขึ้น โดยมีแผนการจัดการทรัพยากรที่สำคัญ ดังนี้

1. การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ลุ่มน้ำตรัง เชื่อมโยง ป่าต้นน้ำ การเกษตรชีวิตวิถี ป่าจาก/ลำพู/ป่าชายเลน และแหล่งประวัติศาสตร์วัฒนธรรม
2. การทำฐานข้อมูลในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน
3. การสร้างฐานชุมชนให้มีความเข้มแข็ง เช่น การรวมกลุ่มองค์กรชุมชน กลุ่มเยาวชน การอบรมทรัพยากรเพื่อการทำงานอย่างยั่งยืนในอนาคต
4. การจัดการสุขภาพของชุมชนโดยการส่งเสริมให้ชุมชนรับรู้เกี่ยวกับสุขภาพการกินสมุนไพร และการสร้างสิ่งแวดล้อมที่ดีให้กับชุมชน คนชรา เด็ก และผู้พิการ
5. การแก้ไขปัญหาในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ เช่น ปัญหาน้ำท่วม ทำทรายขยะ น้ำเสีย และตลิ่งพัง เป็นต้น
6. การประสานงานร่วมกันทั้ง 3 ฝ่าย ได้แก่ องค์กรชุมชน อปท. และส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง เพื่อผลักดันข้อบัญญัติทั้งในระดับตำบลและจังหวัดต่อไป

รูปธรรมที่เห็นได้ชัดจากการทำงาน 2 ปีที่ผ่านมา ลุ่มน้ำตรังมีฐานข้อมูลตั้งแต่ทุนของตำบล สภาพปัญหาและมีกลุ่มองค์กรชุมชนที่มีใจอาสาตลอดลำน้ำ มีการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่เชื่อมโยงและเป็นจุดแข็งของจังหวัดตรังที่สามารถยกระดับได้ มีชุดอาสาสมัครลุ่มน้ำตรังที่เป็นตัวจริง เข้าใจปัญหาและสามารถเคลื่อนงานในระดับชุมชนได้เร็ว กรณีมีสถานการณ์ที่ต้องอาศัยกำลังคน

กระบวนการทำงานในพื้นที่ เครือข่ายองค์กรชุมชนลุ่มน้ำตรัง เป็นกลไกหลักในการขับเคลื่อน การทำงานภายใต้โครงการดังกล่าว องค์กรกลุ่มเป้าหมายจะเป็นคนบริหารและนำเสนอแผนงานขององค์กรชุมชนขึ้นมา โดยมีเจ้าหน้าที่จากโครงการเป็นพี่เลี้ยงและจัดทำแผนงานภาพรวมเพื่อเชื่อมร้อยทุกกลุ่มองค์กรเข้าด้วยกันในนามเครือข่ายฯ และหนุนเสริมการมีส่วนร่วมของหลายภาคส่วน โดยอาศัยการทำงานแบบสามเหลี่ยมเขยื้อนภูเขา คือ มีภาคส่วนราชการ นักวิชาการและภาคประชาสังคมมาทำงานร่วมกัน และเริ่มต้นกระบวนการคิดโดยการประชุมสมาชิกเครือข่าย ชี้แจงทำความเข้าใจโครงการและกำหนดเป้าหมายของงานร่วมกัน หลังจากนั้นจึงมาวางแผนงานเพื่อการดำเนินงานในพื้นที่

ภาพรวมการดำเนินงานที่ผ่านมาของเครือข่ายองค์กรชุมชนลุ่มน้ำตรัง

กิจกรรมการดำเนินงาน	2548	2549	2550	2551	2552	แผนงานต่อไป
เก็บข้อมูลความเสียหายน้ำท่วมใหญ่จังหวัดตรัง	นำเสนอข้อมูลสู่จังหวัดตรังเพื่อสนับสนุนการบรรเทาภัยทั้งระยะเร่งด่วนและระยะยาว	ตรวจวัดคุณภาพน้ำร่วมกับสำนักงานทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมภาคที่ 15 ทำการเกษตรชีววิถี	สร้างภาคีความร่วมมือในระดับจังหวัด 7 ภาคี	โครงการการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ดิน น้ำ ป่า ร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	จัดทำแผนปฏิบัติการองค์กรชุมชนในระดับตำบล 6 ตำบล ขยายตำบลเพิ่มเติมครอบคลุมทั้งเครือข่าย 9 ตำบล	สร้างความร่วมมือกับส่วนราชการและองค์กรบริหารส่วนตำบลในพื้นที่เป้าหมาย
ศึกษาดูงาน การจัดการลุ่มน้ำและการท่องเที่ยวเชิงนิเวศพื้นที่อัมพวาและแม่น้ำท่าจีน	จัดทำเหมืองฝายชะลอน้ำเพื่อลดทอนความเสียหายในฤดูน้ำหลากและเก็บน้ำในหน้าแล้ง	สร้างเครือข่ายผู้ประสพภัยน้ำตรังขยายเรื่องงานด้านสิ่งแวดล้อม เยาวชน และสุขภาพชุมชน	ศึกษาดูงาน การจัดการลุ่มน้ำและการท่องเที่ยวเชิงนิเวศพื้นที่อัมพวาและแม่น้ำท่าจีน	ศึกษาดูงาน การจัดการตำบลสุขภาวะ ณ ต.ปากพูน จ. นครศรีธรรมราช	สร้างพื้นที่เรียนรู้ต้นแบบ ต้นน้ำ กลางน้ำ ปลายน้ำ	
การอนุรักษ์ป่าชุมชนและพืชสมุนไพร	เกิดเครือข่ายผู้ประสพภัยน้ำท่วมในระดับจังหวัดตรัง	มีผลการตรวจวัดคุณภาพน้ำในพื้นที่ลุ่มน้ำตรัง	มีข้อมูลสภาพปัญหาและแนวทางการแก้ไขปัญหาในพื้นที่ชุมชน	เครือข่ายผู้ประสพภัยน้ำท่วมเปลี่ยนชื่อเป็นเครือข่ายองค์กรชุมชนลุ่มน้ำตรัง	พัฒนาศักยภาพเยาวชนให้สามารถเป็นมัคคุเทศก์ มีเครือข่ายชุมชนและโรงเรียนอาชีพ	
มีจุดเรียนรู้เกษตรชีววิถี ในพื้นที่ตำบลหนองตรุดและตำบลเขาวิเศษ	เกิดภาคีความร่วมมือลุ่มน้ำตรัง	มีข้อมูลสภาพปัญหาและแนวทางการแก้ไขปัญหาในพื้นที่ชุมชน	มีข้อมูลสภาพปัญหาและแนวทางการแก้ไขปัญหาในพื้นที่ชุมชน	มีสมาชิกรวม 9 ต. เป็น 9 ต.	คัดหวัง มีศูนย์เรียนรู้อย่างน้อย 3 จุดเรียนรู้	
เกิดภาคีความร่วมมือลุ่มน้ำตรัง	เกิดเครือข่ายผู้ประสพภัยน้ำท่วมในระดับจังหวัดตรัง	เกิดภาคีความร่วมมือลุ่มน้ำตรัง	เกิดภาคีความร่วมมือลุ่มน้ำตรัง	มีกลุ่มเยาวชนที่ทำงานคู่ขนานไปกับองค์กรชุมชน 6 ตำบล ในนามเครือข่ายเยาวชนอนุรักษ์ลุ่มน้ำตรัง	มีอาสาสมัครมัคคุเทศก์ในระดับตำบลอย่างน้อยตำบลละ 2 คน	
เกิดการแก้ไขปัญหาทั้งในระยะเร่งด่วนและระยะยาว	เกิดการแก้ไขปัญหาทั้งในระยะเร่งด่วนและระยะยาว	เกิดการแก้ไขปัญหาทั้งในระยะเร่งด่วนและระยะยาว	เกิดการแก้ไขปัญหาทั้งในระยะเร่งด่วนและระยะยาว	มีศูนย์เรียนรู้การจัดการป่าจากคลองลำพูน ต.บางหมาก อ.กันตัง	มีข้อบัญญัติในการจัดการทรัพยากรอย่างน้อย 2 อบต.	
				มีศูนย์เรียนรู้การจัดการป่าจากคลองลำพูน ต.บางหมาก อ.กันตัง	มีการจัดระบบข้อมูลตำบลสุขภาพร่วมกับ อบต. ในระดับตำบลอย่างน้อย 4 ตำบล	
				มีคณะทำงานในระดับตำบล		
				เกิดกลุ่มกลองยาวอนุรักษ์ลุ่มน้ำตรัง ม.4 ต.ย่านซื่อ ได้รับรางวัลอันดับสอง ของจังหวัด		
				มีความร่วมมือจาก พมจ. กชน. อบต. สำนักงานสิ่งแวดล้อมภาค กระทรวงสาธารณสุข		

วิสัยทัศน์ของเครือข่ายองค์กรชุมชนลุ่มน้ำตรัง

“ภาคีและองค์กรชุมชนเข้มแข็ง แหล่งธรรมชาติสดใส ใส่ใจประเพณี วัฒนธรรม นำพาเศรษฐกิจยั่งยืน”

พันธกิจของเครือข่ายองค์กรชุมชนลุ่มน้ำตรัง

1. แก้ไขปัญหาจากภัยธรรมชาติ
2. พัฒนาแหล่งเรียนรู้ของชุมชน
3. ผูกเกลอและสานสัมพันธ์คนลุ่มน้ำตรัง
4. มีฐานข้อมูลลุ่มน้ำที่ครอบคลุมโดยชุมชน
5. พัฒนาลุ่มน้ำตรังสู่การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์
6. ออมทรัพย์สวัสดิการกลุ่มเครือข่ายที่เข้มแข็ง
7. เผื่อระวังภัยและผลกระทบที่เกิดขึ้นกับลุ่มน้ำตรัง
8. อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมโดยชุมชน
9. สนับสนุนงานภูมิปัญญา ประเพณีและวัฒนธรรมของท้องถิ่น
10. รวมพลังภาคีความร่วมมือในระดับจังหวัดและระดับภูมิภาค

ลักษณะการทำงานภายใต้กระบวนการดังกล่าว สามารถทำให้ชุมชนมีทิศทางที่ชัดเจน และรู้สึกเป็นเจ้าของ กล้าคิด กล้าตัดสินใจ พร้อมทั้งมีจิตอาสาธารณะเพิ่มมากขึ้น แต่อย่างไรก็ตาม กลไกดังกล่าวยังมีข้อจำกัดในเรื่องความรอบด้านของการแก้ไขปัญหาและการประสานภาคีความร่วมมือยังมีน้อย ทำให้ผู้ประสานงานโครงการต้องคอยผลักดันและติดตามให้เกิดการคิดเป็นองค์กรรวมเพิ่มมากขึ้น

อย่างไรก็ตาม หลังจากการรวมกลุ่มกันเป็นเครือข่าย สิ่งหนึ่งที่ได้เห็นได้ชัด คือ องค์กรชุมชนเริ่มมีการคิดถึงความยั่งยืนโดยพยายามผลักดันให้เกิดออมทรัพย์และสวัสดิการเครือข่ายฯ มีการเชื่อมร้อยภาคีสภาราชการเข้ามาเกี่ยวข้องเพิ่มมากขึ้น เช่น สำนักงานทรัพยากรภาค 15 ภูเก็ต สำนักงานพัฒนาความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดตรัง มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรวิทย วิทยาเขตจังหวัดตรัง เป็นต้น พร้อมกันนี้สมาชิกเครือข่ายเริ่มมีการดูแลและไปมาหาสู่กันแบบพี่น้อง โดยสังเกตได้จากการไปร่วมงานศพ วางพวงหรีดและระดมทุนช่วยงานกัน ในนามเครือข่าย มีการวางกล่องบริจาคเงินสมทบกลุ่มออมทรัพย์เพื่อเป็นต้นทุนของเครือข่ายทุกครั้งที่มีการจัดเวที มีการระดมทุนโดยการขายเสื้อ ขายขนมจาก นอกจากเป็นการสื่อสาร รณรงค์ให้สังคมรู้จักองค์กรแล้วยังเป็นแนวทางในการรณรงค์ให้ชุมชนรักษ์และห่วงแหนทรัพยากรในลุ่มน้ำตรังได้อีกด้วย โดยรายได้ส่วนหนึ่งสมทบทุนการจัดตั้งวิทยุสาธารณะจังหวัดตรัง 1,000 บาท ลงทุนวิทยุสาธารณะ 1,000 บาท ทำขนมเลี้ยงในงานระดมทุนวิทยุชุมชนอีก 1,000 บาท และมีเงินกองทุนหักค่าใช้จ่ายแล้วยังคงเหลือ 4,762 บาท และปัจจุบันมีเงินกองทุนเครือข่าย ขยับเคลื่อนประมาณ 30,000 บาท ส่วนในพื้นที่คลองบางพระมีการระดมทุนสร้างศูนย์เรียนรู้ คลองบางพระ โดยได้รับเงินระดมทุนรวม 17,000 บาท

สิ่งหนึ่งที่เครือข่ายองค์กรชุมชนลุ่มน้ำตรังให้ความสำคัญ คือ เรื่องของศิลปวัฒนธรรม โดยเฉพาะในตำบลย่านซื่อ ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีศิลปวัฒนธรรมที่น่าสนใจหลายแขนง เช่น เรือยาว ประเพณีลากพระ ประเพณีลอยกระทง รวมทั้งกลุ่มกลองยาวที่มีชื่อเสียงหลายกลุ่ม ดังนั้น เครือข่ายองค์กรชุมชนลุ่มน้ำตรังจึงให้ความสำคัญและใช้ประโยชน์จากวัฒนธรรมเหล่านี้ในการรณรงค์และเชื่อมร้อยเครือข่ายโดยมีเยาวชนเข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้น ซึ่งดูได้จากการเก็บข้อมูลทรัพยากรในพื้นที่ เยาวชนจะให้ความสำคัญและเข้ามาช่วยบันทึกข้อมูล พร้อมทั้งมีแผนงานในการจัดตั้งกลุ่มเยาวชนที่ทำงานร่วมกับกลุ่มองค์กรชุมชนและเชื่อมร้อยเป็นเครือข่ายเยาวชนลุ่มน้ำตรังโดยมีเป้าหมายเพื่อรณรงค์ให้สังคมเข้าใจและเล็งเห็นความสำคัญของการจัดการลุ่มน้ำต่อไป

ปัจจุบัน พื้นที่เครือข่ายองค์กรชุมชนลุ่มน้ำตรังได้เปิดบ้านต้อนรับคณะศึกษาดูงานไปแล้ว 4 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มส่วนราชการในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ กลุ่มนักศึกษาจากประเทศลาว กลุ่มนักศึกษาจากมหาวิทยาลัยทักษิณ วิทยาเขตสงขลา กลุ่มเยาวชนจังหวัดปัตตานี โดยมีพื้นที่เรียนรู้ที่พร้อมให้ข้อมูลแล้วทั้งหมด 3 จุดเรียนรู้ คือ จุดเรียนรู้การจัดการน้ำด้วยระบบเมืองฝาย ป่าชุมชน(ความหลากหลายของพืชสมุนไพร)ในเขตตำบลเขาวิเศษ ท่าสะบ้า และวังมะปราง จุดเรียนรู้เกษตรชีววิถีในบริเวณตำบลหนองตรุด และจุดเรียนรู้ระบบนิเวศป่าจาก(ความหลากหลายทางชีวภาพ)และวิสาหกิจชุมชน

5. กระบวนการทำงานร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

พื้นที่ต้นน้ำ ในเขตอำเภอวังวิเศษ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นค่อนข้างให้ความสำคัญกับการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของชุมชน มาตั้งแต่เรื่องของการแก้ไขปัญหาน้ำท่วม การจัดการฝายชุมชน โดยการผลักดันของเครือข่ายฟื้นฟูสายน้ำคลองชี ปัจจุบันมีการ สนับสนุนฟาร์มหมูดันแบบในการแก้ไขปัญหาน้ำเสีย โดยจัดทำถังหมักก๊าซชีวภาพ จน องค์กรบริหารส่วนตำบลเขาวิเศษให้ความสำคัญรับเป็นนโยบายเพื่อขยายผลให้ครอบคลุมทั้งตำบล ตำบลวังมะปรางมีการจัดการทรัพยากรริมคลองบางพระ และวางแผนพัฒนาไปสู่การล่องแพท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ปัจจุบันมีการทำข้อบัญญัติองค์การบริหารส่วนตำบลวังมะปรางในการจัดการทรัพยากรวังปลาและป่าริมน้ำหมู่ที่ 4 และ 7 ตำบลวังมะปราง อำเภอวังวิเศษ จังหวัดตรัง มีการจัดการป่าชุมชนบ้านโคกพลา ป่าวังผาเมฆและป่าชุมชนสวนรุกขมูล พื้นที่ตำบลท่าสะบ้ามีการสร้างขังคลองหอยกาบและพัฒนาเป็นแหล่งเรียนรู้การเกษตร มีการปล่อยพันธุ์ปลาเพื่ออนุรักษ์และเลี้ยงปลาเสริมวิสาหกิจชุมชน มีงานวิจัยเยาวชนร่วมกับชุมชน 4 เรื่อง ได้แก่ เรื่อง คลองบางพระ วังผาเมฆ วิสาหกิจชุมชนและป่าชุมชนบ้านโคกพลา

พื้นที่กลางน้ำ ตำบลหนองตรุด มีการทำเกษตรชีววิถี ศึกษาข้อมูลวัดโบราณที่บ้านนาแขกก่อนย้ายมาตั้งที่ตำบลหนองตรุด เพื่อศึกษารากเหง้าของคนหนองตรุดดั้งเดิม มีการ

รวบรวมองค์ความรู้และภูมิปัญญาในการตั้งรับกับสถานการณ์น้ำท่วมและความสำคัญของพื้นที่ป่าพรุ เขียวชนรวมกลุ่มกันศึกษาข้อมูลป่าชุมชน หมู่ที่ 2 เพื่อเป็นการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติของพื้นที่ ส่วนพื้นที่คลองน้ำเจ็ด มีการรวมกลุ่มชุมชนที่อยู่ในเขตเมือง 8 ชุมชน ร่วมกันรักษาคลองน้ำเจ็ดซึ่งเป็นคลองที่ไหลผ่านเทศบาลเมืองตรังและยังคงความอุดมสมบูรณ์สายเดียว กลุ่มคนรักษ์คลองน้ำเจ็ดมีการทำฝายชุมชน อนุรักษ์วังปลา และยื่นข้อเสนอให้เทศบาลนครตรังทำจุดบำบัดน้ำเสียจนประสบผลสำเร็จ

พื้นที่ปลายน้ำ ส่วนพื้นที่ตำบลบางหมาก ได้มีการจัดตั้งศูนย์เรียนรู้คลองลำพู่พร้อมเรือเพื่อเฝ้าดูและป่าจากและลำพู่ มีการปล่อยปลาอนุรักษ์และ กศน.มาสนับสนุนหลักสูตรท้องถิ่นว่าด้วยการทำน้ำตาจาก ตำบลย่านซื่อมีการจัดการเรื่องวิสาหกิจชุมชน การแก้ไขปัญหาขยะโดยการจัดทำปุ๋ยชีวภาพ การสนับสนุนเรื่องภูมิปัญญาวัฒนธรรม กลองยาวและเรือยาว โดยแผนงานด้านภูมิปัญญา ได้เข้าสู่แผนพัฒนาตำบลย่านซื่อเพื่อต่อยอดการทำงานต่อไป มีจุดตรวจวัดน้ำเสียโดยการสนับสนุนจากสำนักงานทรัพยากรภาค 5 ภูเก็ต และมีการศึกษาข้อมูลความหลากหลายในระบบนิเวศป่าจาก และภูมิปัญญาคนลุ่มน้ำตรัง ในส่วนของตำบลบางเป่า มีงานศึกษาเรื่องระบบนิเวศของนกอีโก้ง และการพัฒนาการท่องเที่ยวเส้นทางหิ้งห้อยและยกระดับศาลหลักเมืองควนทองสีห์เพื่อพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศต่อไป

นอกจากนี้ เครือข่ายองค์กรชุมชนลุ่มน้ำตรังยังมีแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมควบคู่การส่งเสริมการท่องเที่ยว โดยการสร้างจิตสำนึกและความตระหนักในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เฝ้าระวังและฟื้นฟูธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จัดระบบบำบัดน้ำเสียและกลิ่นคาว การจัดการขยะ มีการผลักดันให้ อบต. ผู้ใหญ่บ้าน และกลุ่มองค์กรชุมชนในพื้นที่ร่วมกันจัดการทรัพยากร โดยมี การปรึกษาหารือและจัดตั้งเป็นคณะทำงานร่วม ซึ่ง อบต.บางพื้นที่ได้มีการดำเนินการไปพร้อมกับกลุ่มองค์กรชุมชน เช่น อบต.บางหมากและ อบต.หนองตรุดเป็นต้น ในส่วนของ อบต.วังมะปราง เขวีสระและท่าสะบ้า มีทีมงาน อบต.เข้ามาเป็นคณะทำงานร่วมอยู่แล้ว ดังนั้น การทำงานย่อมมีการประสานงานกัน แต่ความเข้าใจร่วมในกิจกรรมยังมีน้อย เนื่องจากนาย ก อบต. และปลัด อบต.ยังไม่ค่อยตื่นตัวเท่าที่ควร แต่ บาง อบต. หากองค์กรชุมชนขอความร่วมมือสิ่งใดก็ไม่เคยขัดข้อง เช่น อบต.หนองตรุด เป็นต้น

นอกจากนี้ เครือข่ายองค์กรชุมชนลุ่มน้ำตรัง ยังมีแผนงานในการประสานการมีส่วนร่วมจากหน่วยงานต่าง ๆ ได้แก่ สำนักงานพัฒนาความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดตรัง สำนักงานสิ่งแวดล้อมภาค 5 ภูเก็ต องค์การบริหารส่วนจังหวัด สำนักงานยุติธรรม สถานพินิจ กศน.และสำนักงานจังหวัดตรัง ทั้งนี้เพื่อผลักดันให้เกิดการปฏิบัติงานไปตามพันธกิจของเครือข่ายในทุกประเด็น และปัจจุบันแผนงานพัฒนาลุ่มน้ำตรังได้ผลักดันเข้าสู่แผนพัฒนาจังหวัดตรังในปี 2555-2556

ปัจจัยที่ส่งผลให้สำเร็จ

1. เนื่องจากสมาชิกในเครือข่ายลุ่มน้ำตรังมีการทำงานเชิงประเด็นมาก่อนหน้านี้ ทำให้การทำความเข้าใจเรื่องเครือข่ายฯ ทำได้ง่ายและทุกพื้นที่ก็เล็งเห็นความสำคัญ
2. เยาวชนในพื้นที่เริ่มตื่นตัวและเข้ามามีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมของเครือข่ายฯ
3. ด้วยระบบความผูกพันกันแบบเครือญาติของคนในชุมชน ทำให้การประสานงานในระดับพื้นที่กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและกับกลุ่มต่างๆ ทำได้ง่าย
4. การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมลุ่มน้ำตรัง มีเป้าหมายที่สามารถอธิบายกับสังคมได้ ทำให้สมาชิกสามารถถ่ายทอดได้และมีความเชื่อมั่นในการทำงานมากขึ้น

บันได 5 ขั้นสู่ความสำเร็จของเครือข่ายองค์กรชุมชนลุ่มน้ำตรัง

ปัญหาอุปสรรค

1. เนื่องจากเครือข่ายองค์กรชุมชนลุ่มน้ำตรัง มีการดำเนินงานมา 2 ปี ทำให้กลุ่มองค์กรชุมชนยังมีสถานะทำงานที่ไม่ชัดเจนมากนัก ทั้งนี้เพราะที่ผ่านมาเน้นการแก้ไขปัญหาเฉพาะประเด็น เช่น การยื่นข้อเสนอมให้มีกรบรเทาภัยจากน้ำท่วม ในกรณีอุทกภัย การทำเกษตรชีววิถีเพื่อลดรายจ่ายจากการซื้อปุ๋ยในราคาแพง การทำฝ่ายชุมชนเพื่อแก้ไขปัญหาการ

ขาดน้ำในหน้าแล้ง เป็นต้น แต่อย่างไรก็ตาม ชุมชนยังขาดการมองเชื่อมโยงเครือข่าย อันจะเป็นพลังสำคัญในการขับเคลื่อนให้เกิดการแก้ไขปัญหาทั้งระบบ

2. ช่วง 2 ปีที่ผ่านมา เครือข่ายองค์กรชุมชนลุ่มน้ำตรังมุ่งสร้างกลุ่มองค์กรชุมชนลุ่มน้ำตรังให้เข้มแข็ง มีคณะทำงานที่ชัดเจน และประเมินต้นทุนทางทรัพยากร พร้อมทั้งกำหนดทิศทางและเป้าหมายของเครือข่าย ทำให้ยังไม่มีรูปธรรมการจัดการทรัพยากรในพื้นที่ที่เด่นชัด แต่อย่างไรก็ดี ต้นทุนข้อมูลที่ได้ใน 2 ปีนั้นจะนำไปสู่การสร้างรูปธรรมในพื้นที่และบรรลุตามเป้าประสงค์ในปีที่ 3

3. ที่ผ่านมา อบต.ในพื้นที่เป้าหมายมีการวางแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาตำบล(ปี 2553-2555) แต่ขาดการประชาสัมพันธ์ให้เครือข่ายทราบ ทำให้ประเด็นการจัดการทรัพยากรธรรมชาติโดยชุมชน ยังเป็นประเด็นที่ อบต.ยังไม่ให้ความสำคัญ

4. เนื่องจากเครือข่ายองค์กรชุมชนลุ่มน้ำตรัง มีสมาชิกครอบคลุม 9 องค์กรชุมชน ได้แก่ เครือข่ายฟื้นฟูสายน้ำคลองซี(มีสมาชิกทั้งอำเภอวังวิเศษ) กลุ่มองค์กรชุมชนตำบลเขาวิเศษ กลุ่มองค์กรชุมชนตำบลวังมะปราง กลุ่มองค์กรชุมชนตำบลท่าสะบ้า กลุ่มองค์กรชุมชนตำบลหนองตรุด กลุ่มอนุรักษ์คลองน้ำเจ็ด กลุ่มอนุรักษ์คลองลำพู-บางหมาก กลุ่มองค์กรชุมชนตำบลย่านซื่อ และกลุ่มองค์กรชุมชนตำบลบางเป้า แต่พื้นที่ดำเนินการตำบลสุขภาวะมีพื้นที่นำร่อง 6 ตำบล ทำให้บางครั้งการทำกิจกรรมเหมือนแยกกลุ่มเป้าหมายออกจากกลุ่มเครือข่ายเดิม ทำให้ทีมงานรู้สึกแยกส่วนออกมา ไม่สามารถเชื่อมโยงเป็นองค์กรรวมได้ ดังนั้นจึงใช้วิธีประชุมเครือข่าย และทำความเข้าใจแผนงาน เสมือนเป็นกิจกรรมหนึ่งของเครือข่าย

5. เนื่องจากพื้นที่ลุ่มน้ำตรัง เป็นพื้นที่ใหม่ที่มีการทำงานพัฒนา ทำให้การประมวลองค์ความรู้ในระดับพื้นที่ยังไม่มีให้เห็นชัดเจนมากนัก อีกทั้งองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นยังเห็นความสำคัญน้อย ขาดข้อมูลมือสอง และแทบจะไม่ปรากฏงานวิจัยใดๆในลุ่มน้ำตรัง นอกจากงานศึกษาของ หอจดหมายเหตุจังหวัดตรังซึ่งเน้นประเด็นประวัติศาสตร์ชุมชน การเก็บข้อมูลพื้นฐานชุมชน โดยเฉพาะประเด็นทรัพยากรจึงต้องใช้เวลาและต้องอาศัยการลงพื้นที่สัมภาษณ์ชุมชน เป็นหลัก

6. การทำงานของเครือข่ายองค์กรชุมชนลุ่มน้ำตรัง อยู่ในกระบวนการของการจัดรูปองค์กรและเครือข่ายให้มีความชัดเจน และมีรูปธรรมการจัดการในพื้นที่ ทำให้ยังไม่มีสารสื่อสารในเชิงสาธารณะมากเท่าที่ควร แต่อย่างไรก็ตาม ทางเครือข่ายก็มีแผนในการรณรงค์กับสังคมในวงกว้างต่อไป

6. แนวทางการจัดตั้งชุด อาสาสมัครพิทักษ์ลุ่มน้ำตรัง

จากสรุปการประชุมของแต่ละพื้นที่ สรุปได้ว่า ชุดอาสาสมัครลุ่มน้ำตรังแบ่งเป็น ชุดย่อยๆในระดับพื้นที่ โดยมีภารกิจตามพื้นที่ ดังนี้

ชุดอาสาสมัครในระดับพื้นที่

ชุดอาสาสมัครเฝ้าระวังลุ่มน้ำคลองชี ตำบลวังมะปรางเหนือ

ขับเคลื่อนร่วมในนามเครือข่ายฟื้นฟูสายน้ำคลองชีซึ่งร่วมกันจัดการทรัพยากรในพื้นที่คลองชีร่วมกันทั้งอำเภอวังวิเศษ

รายชื่อชุดกรรมการเฝ้าระวัง

นายสายันท์ ชูหาญ	เลขาเครือข่ายทรัพยากร จ.ตรัง
นายไพศรี เสนสมศรี	อาสาสมัครลุ่มน้ำคลองชี
นายวิเชียร หนูขำ	อาสาสมัครลุ่มน้ำคลองชี
นายกนกสิทธิ์ พรหมมา	อาสาสมัครลุ่มน้ำคลองชี
นายประยูร พูลสวัสดิ์	อาสาสมัครลุ่มน้ำคลองชี
นางวิภา พริกจีน	อาสาสมัครลุ่มน้ำคลองชี
นายกวี นุวรรณ	อาสาสมัครลุ่มน้ำคลองชี
นายพงษ์ศักดิ์ วั่งเงิน	อาสาสมัครลุ่มน้ำคลองชี
นางเพลินตา ชูหาญ	อาสาสมัครลุ่มน้ำคลองชี
นางเจนจิรา ทองหอม	อาสาสมัครลุ่มน้ำคลองชี
นางถาวร คงชุม	อาสาสมัครลุ่มน้ำคลองชี

รูปแบบกิจกรรมเฝ้าระวัง

เฝ้าระวังการลักลอบทำการประมงผิดประเภท เช่น ซื้ดปลา ยาเบื่อ เป็นต้น มีการร่วมกันสำรวจและสาងคลอง จัดทำเหมืองฝาย อนุรักษ์ป่าชุมชน และปลูกต้นไม้หน้าบ้าน ทำการเกษตรชีววิถี ป้องกันภัยพิบัติต่างๆ เป็นต้น

ชุดอาสาสมัครเฝ้าระวังลุ่มน้ำตรังและคลองสาขา ตำบลวังมะปราง

รายชื่อคณะทำงานอาสาสมัครเฝ้าระวัง

- นายจำนงค์	แสงแก้ว	ประธาน
- นายสุรชน	พุ่มดำ	รองประธาน
- นายคลี่น	เทพพูลผล	ประชาสัมพันธ์
- นายบุญเปี่ยม	เข้มทอง	กรรมการ
- นายเคล้าน้อย	เทพพูลผล	กรรมการ
- นายเดชฤทธิ์	เกื้อเดช	กรรมการ
- ด.ช.เอกสิทธิ์	เทพพูลผล	กรรมการ
- ด.ช.วรวิทย์	อ้อมเอิบ	กรรมการ
- ด.ญ.เสาวลักษณ์	รักเหมือน	กรรมการ

แนวทางการทำกิจกรรมของอาสาสมัครเฝ้าระวัง

จากการวิเคราะห์สภาพปัญหาของพื้นที่ พบว่า ปัจจุบันในพื้นที่ ตำบลวังมะปรางมีปัญหาด้านการขาดแนวร่วมของภาคประชาชน แม่น้ำสาขาไหลเปลี่ยน ทิศทาง มีสารเคมีปนเปื้อนในแหล่งน้ำ จึงวางแผนการแก้ไขปัญหาร่วมกัน ดังนี้

เฝ้าระวังและเป็นหน่วยเคลื่อนไหวกิจกรรมที่เกิดภัยพิบัติในพื้นที่ เช่น น้ำป่าไหลหลาก น้ำท่วม ดึงฟัง ภัยแล้ง

เฝ้าระวังและตรวจวัดคุณภาพน้ำ หากพบว่าน้ำในลำคลองมา สารปนเปื้อนจะดำเนินการหาสาเหตุและหาแนวทางแก้ไขร่วม

เฝ้าระวังการทำลายป่าและสัตว์ริมน้ำ รวมทั้งพื้นที่อนุรักษ์ตาม ข้อบัญญัติขององค์การบริหารส่วนตำบลวังมะปรางว่าด้วยการจัดการวังปลาและป่าริมน้ำ ในเขตพื้นที่หมู่ที่ 4 และ 7 ตำบลวังมะปราง อำเภอวังวิเศษ จังหวัดตรัง พ.ศ.2553

ชุดอาสาสมัครเฝ้าระวังลุ่มน้ำตรังเพื่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

ตำบลเขาวิเศษ

6.1.3.1 รายชื่อคณะทำงานอาสาสมัครเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ประกอบด้วย

- นายนิต อุบล	ประธาน
- นายสุนันท์ ธนภพ	รองประธาน
- นายพินิจ ศรีมีศรี	เลขานุการ
- นางสาวณัฐนาวิ ศรีมีศรี	เหรัญญิก
- นายร่วม บัวลอย	ผู้ประสานงาน
- จุฑามาศ บัวลอย	บัญชี
- นายประเดิม รักซ้อน	อาสาสมัครหมู่บ้าน
- นายสมควร สิ้นทุกข์	อาสาสมัครหมู่บ้าน
- นายวิชิต แสงรักษ์	อาสาสมัครหมู่บ้าน
- นายนิพนธ์ อุบล	กรรมการ
- นายสมคิด สีนา	กรรมการ
- นางยุพา ทองรักษ์	กรรมการ

6.1.3.2 คณะทำงานอาสาสมัคร ฝ่ายเพื่อการจัดการสิ่งแวดล้อม

ประกอบด้วย

- นายนิต	อุบล
- นายประเดิม	รักซ้อน
- นายสมควร	สิ้นทุกข์

- นายวิชิต แสงรักษ์
- นายร่วม บัวลอย
- นายสุนันท์ ธนภาพ
- นายนิพนธ์ อุบล
- นายสมคิด สีนา

6.1.3.3 กิจกรรมที่ดำเนินการ

- 6.1.3.3.1 พัฒนาป่าต้นคอนขวางและป่าเฉลิมพระเกียรติเป็นเส้นทางศึกษาเรียนรู้ด้านทรัพยากร จุดชมวิว
- 6.1.3.3.2 จัดตั้งสวัสดิการเพื่อขับเคลื่อนงานของอาสาสมัครเฝ้าระวัง
- 6.1.3.3.3 เฝ้าระวังการลักลอบถางป่าเพื่อยึดพื้นที่ทำกิน
- 6.1.3.3.4 เป็นหน่วยเคลื่อนที่เร็วเพื่อส่งข่าวและแก้ไขปัญหาสถานการณ์ภัยพิบัติในพื้นที่
- 6.1.3.3.5 ฟื้นฟูอนุรักษ์ป่าและสัตว์ป่าพร้อมทั้งจัดทำข้อมูลความหลากหลายทางชีวภาพของทรัพยากรในพื้นที่
- 6.1.3.3.6 หนุนเสริมงานนิเวศวิทยารวมชุมชนและส่งเสริมอาชีพที่สอดคล้องกับวิถีชุมชนควบคู่ไปกับการรักษาสิ่งแวดล้อมและเน้นความพอเพียง

ชุดอาสาสมัครเฝ้าระวังลุ่มน้ำตรังและคลองสาขา ตำบลท่าสะบ้า

รายชื่อคณะทำงานอาสาสมัครเฝ้าระวัง

นายสงค์ศักดิ์ คงเอียด	ประธานกรรมการบริหาร
นายจำลอง ไกรเทพ	รองประธานกรรมการบริหาร
นายพัชรพนธ์ เลี่ยนยงค์	เลขานุการกรรมการบริหาร
นายประจวบ ขวัญดี	กรรมการฝ่ายประชาสัมพันธ์
นางเกือบ บุรณะเจริญวิทย์	กรรมการฝ่ายการเงินและบัญชี
นายวัยพจน์ สิทธิชัย	กรรมการที่ปรึกษา
นายสุคนธ์ บุรณะเจริญวิทย์	กรรมการ
นายอารมณ พิมพ์ณรงค์	กรรมการ
นายประเทิน สีนา	กรรมการ
นายประพันธ์ ไทยกลาง	กรรมการ
นายพิเชษฐ ทองรักษ์ศรี	กรรมการ
นางบุญช่วย คงแก้ว	กรรมการ
นางสาวสัมพันธ์ อ้นเย็ก	กรรมการ
นายสมมิตร ทองรักษ์	กรรมการ

นายพินิจ อินทร์จันทร์กรรมการ

แนวทางการทำกิจกรรม

พัฒนาพื้นที่นาร่องเพื่อจัดทำข้อมูลวิเคราะห์และประเมินผลระบบเกษตรยั่งยืนที่เหมาะสมกับภูมิโนเวศน์ และวิถีชีวิตผลิตดั้งเดิม ในตำบลท่ามะบ้า

พัฒนาศักยภาพของหน่วยเฝ้าระวังภัยพิบัติทางน้ำและทางบก เพื่อเป็นหน่วยเคลื่อนไหวเร็วในพื้นที่และมีการจัดทำข้อมูลที่ทันสถานการณ์ วิเคราะห์ประเมินผลพร้อมทั้งตัดสินใจเร็ว

ร่วมกันเฝ้าระวังและฟื้นฟูป่าชุมชนอันเป็นป่าที่ให้น้ำให้อาหารและให้รายได้กับชุมชนเพื่อประโยชน์อย่างยั่งยืนของชุมชน

ชุดอาสาสมัครเฝ้าระวังลุ่มน้ำตรังและคลองสาขา ตำบลหนองตรุด

ชุดอาสาสมัครเฝ้าระวังลุ่มน้ำตรัง ต.หนองตรุด ประกอบด้วย

- นายรอกี้ก หัดเหม
- นายวิจารณ์ พลอินทร์
- นายสุพิศ ไกรเทพ
- ด.ต.เวียง นกรักษ์
- นส.งามตา ชัยชนะ
- นางสมใจ สุวรรณรัตน์
- นายนิพล ชุ่นสั้น
- นายชาญชัย ท่อแก้ว
- ผู้ใหญ่สมนึก พลอินทร์
- นายจรัญ หลงละเลิง
- นายธรรมรัตน์ หนองตรุด
- นายปัญญา ศรีแสง
- ด.ญ. รวีพร หัดเหม
- นส.เจนจิรา ศรีอำไพ
- ด.ช. ภูภูมิ หัดเหม
- นางสาวภี หัดเหม
- นายชนะ หนูนุ่ม

กิจกรรมที่ดำเนินการ

กิจกรรม	วัตถุประสงค์	พื้นที่ / กลุ่มเป้าหมาย	ระยะเวลา	ผู้รับผิดชอบ
๑. อบรมชุด อาสาสมัครเฝ้า ระวังลุ่มน้ำตรัง ต.หนองตรุด	- เพื่อสร้างความ เข้าใจการ ปฏิบัติงานและ การช่วยเหลือ ผู้ประสบภัย - เพื่อพัฒนาทีม อาสาสมัครและ ขยายผล	- พื้นที่ในตำบล หนองตรุดทั้ง ๙ หมู่บ้าน - พื้นที่กลุ่ม เครือข่ายทั้ง ๙ พื้นที่	- ปี ๒๕๕๓- ๒๕๕๔	- อบต. - สสส. - อบจ. - ทรัพยากร จังหวัด
๒. เก็บข้อมูลพื้นที่ ที่ได้รับผลกระทบ จากภัยธรรมชาติ ๙ หมู่บ้าน ใน เรื่อง - ภัยแล้ง - น้ำท่วม - อื่น ๆ	- เพื่อจัดทำข้อมูล ปัญหาและ ผลกระทบที่เกิด จากภัยธรรมชาติ - เพื่อแก้ปัญหาที่ เกิดขึ้นได้ตรงจุด และรวดเร็ว	- พื้นที่เดิม	- ปี ๒๕๕๓- ๒๕๕๔	- อบต. - สสส. - อบจ. - ทรัพยากร จังหวัด - สิ่งแวดล้อม ภาค ๑๕
๓. สื่อ ประชาสัมพันธ์ เตือนภัยระดับ พื้นที่และ เครือข่าย	- เพื่อสร้างสื่อ ประชาสัมพันธ์ถึง ผลกระทบที่ เกิดขึ้นแล้วแจ้ง ผลการเฝ้าระวัง รวมถึงการเตือน ภัยได้ทันเวลา	- พื้นที่เดิม	- ปี ๒๕๕๓- ๒๕๕๔	- อบต. - สสส. - อบจ. - ทรัพยากร จังหวัด - สิ่งแวดล้อม ภาค ๑๕
๔. ชุดลาดตระเวน ทางเรือ ทางรถ และเดินเท้า	- เพื่อสำรวจพื้นที่ เสี่ยงและเฝ้าระวัง - เพื่อความสะดวก รวดเร็วและตรง จุด	- พื้นที่เดิม	- ปี ๒๕๕๓- ๒๕๕๔	- อบต. - สสส. - อบจ. - ทรัพยากร จังหวัด - สิ่งแวดล้อม ภาค ๑๕

๕. ผลักดันแผนสู่ แผน อบต., จังหวัด	- เพื่อบรรจุเข้า แผนจังหวัดและ ผลักดันเชิง นโยบายต่อไป	- พื้นที่เดิม	- ปี ๒๕๕๓- ๒๕๕๔	- จังหวัด
๖. ติดตาม ประเมินผลและ สรุปบันทึกสรุปเล่ม	- เพื่อประเมินผล ทั้งระยะสั้นและ ระยะยาว - เพื่อนำผลสรุป แต่ละครั้งมา ประเมินปัญหา และหาทางแก้ไข ปัญหาต่อไป - เพื่อนำปัญหา เสนอต่อ ผู้รับผิดชอบ	- พื้นที่เดิม	- ปี ๒๕๕๓- ๒๕๕๔	

ชุดอาสาสมัครเฝ้าระวังคลองน้ำเจ็ด เทศบาลนครตรัง

รายชื่อคณะกรรมการอาสาสมัครเฝ้าระวัง

มติที่ประชุม ได้แบ่งผู้รับผิดชอบเพื่อเฝ้าระวังและรักษาระบบนิเวศใน
คลองน้ำเจ็ด ซึ่งมีวังปลาทั้งหมด 9 วังปลาด้วยกัน ในจำนวนนี้มีคณะกรรมการบริหารวังปลา
และเฝ้าระวังการปล่อยน้ำเสียในพื้นที่ 9 คน 9 พื้นที่ ซึ่งในแต่ละพื้นที่จะมีคณะทำงานเพื่อบริหาร
จัดการอยู่ในชุมชน โดยรายชื่อแกนประสานแต่ละพื้นที่ มีดังนี้

คุณพรพรรณศักดิ์ เวชรังสี	ชุมชนสรรพยากร
คุณชัยยศ คล้ายรุ่ง	ชุมชนควนขนุน
คุณประณีต ถาวรรัตน์	ชุมชนท้ายพรุ
ด.ต.สัมพันธ์ จันทร์เกตุ	ชุมชนสนามกีฬา
คุณสุนทร แก่นจันทร์	ชุมชนโป๊ะเซ้ง
คุณอัมพร โทธรรม	ชุมชนต้นสมอ
คุณปฎิวัติ ราชภักดี	ชุมชนวังตอ
คุณนิต เกิดแก้ว	ชุมชนคลองน้ำเจ็ด

รูปแบบกิจกรรมที่มีการดำเนินการ

เฝ้าระวังการลักลอบปล่อยน้ำเสียจากชุมชน พร้อมทั้งรณรงค์
ให้มีการจัดการน้ำเสียในครัวเรือน และผลักดันให้เทศบาลนครตรังเข้ามาหนุนเสริม

จัดตั้งเหมืองฝายชุมชนเพื่อชะลอน้ำใช้ในหน้าแล้ง ปัจจุบันมี
เหมือง 2 จุดและสามารถใช้น้ำและปริมาณปลาเพิ่มจำนวนขึ้นมาก น้ำมีคุณภาพดีขึ้น
หามาตรการเฝ้าระวังน้ำดีไล่น้ำเสียเพื่อการฟื้นฟูคุณภาพน้ำต่อไป
ชุดอาสาสมัครเฝ้าระวังลุ่มน้ำตรังและคลองสาขา ตำบลบางหมาก

6.1.7.1 ชุดคณะทำงานกลุ่มอนุรักษ์คลองลำพู่ ประกอบด้วย

- นายช่วย โปหลง ประธาน
- นายปรีชา ประังพันธ์ รองประธาน
- นางสาวดุสิตา คล้ายเงิน เลขานุการ
- นางสุนใจ จักรัส เภรัญญิก
- นายदन หมาดเต็น ผู้ประสานงาน
- นายสุวิทย์ โปหลง บัญชี
- นายสงวน โปหลง กรรมการ
- นายสมพงษ์ ประังพันธ์ กรรมการ
- นายพิชัย ประังพันธ์ กรรมการ
- นายอนันต์ สังแดหวา กรรมการ
- นายสายันต์ โสะพันธ์ กรรมการ
- นางน้ำอ้อย โสะพันธ์ กรรมการ
- นางลำไย ประังพันธ์ กรรมการ
- นางอมรรัตน์ เพ็ชรสกุล กรรมการ
- นายประจวบ หมาดเหล่ กรรมการ
- นายเที่ยง สาเหลา กรรมการ
- นายสวน สาเหลา กรรมการ
- นางชฎาพร เพ็ชรเอียด กรรมการ
- นายดลละ โต๊ะเตะ กรรมการ

6.1.7.2 ชุดอาสาสมัครเฝ้าระวังลุ่มน้ำตรัง ตำบลบางหมาก ประกอบด้วย

- นายช่วย โปหลง
- นายปรีชา ประังพันธ์
- นายदन หมาดเต็น
- นายสุวิทย์ โปหลง
- นายอนันต์ สังแดหวา
- นายสายันต์ โสะพันธ์
- นายประจวบ หมาดเหล่
- นายสวน สาเหลา

- นายดลละ โต้ะเตะ
- นายประวิทย์ ผลิผล
- นายสวัสดิ์ ไช้สะ
- นายยะโกบ ชิตชลธาร
- นายกะหรีม ปริงพันธ์
- นายวิเชียร หวังจิ

6.1.7.3 กิจกรรมของอาสาสมัครเฝ้าระวัง ตำบลบางหมาก

6.1.1.3.1 แก้ไขปัญหาขยะในชุมชน พร้อมทั้งนำไปสู่การจัดตั้งธนาคารขยะชุมชน

6.1.1.3.2 สืบหาและจัดทำข้อมูลรายได้ชุมชน และพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นด้วยวิถีชีวิตชุมชนคนกับป่าจาก

6.1.1.3.3 พัฒนาแผนแม่บทและยุทธศาสตร์ด้านการจัดการทรัพยากรของชุมชนตำบลบางหมากร่วมกับ อบต. ผู้ใหญ่บ้านและนายอำเภอกันตัง

6.1.1.3.4 ยกระดับชุมชนไปสู่คุณภาพชีวิต โดยมุ่งเน้นการเพิ่มรายได้และจัดตั้งศูนย์จำหน่ายสินค้าพื้นเมือง รวมทั้งยกระดับความดูแลผู้ด้อยโอกาส การที่มีกรกล่าวถึงสมัยราชการที่5และ6เสด็จประพาสแม่น้ำตรังเป็นแหล่งท่องเที่ยวจุดชมวิวมแม่น้ำตรัง

6.1.1.3.5 ขยายเครือข่ายองค์กรชุมชนไปสู่พื้นที่คลองบ้านควน เพื่อแก้ไขปัญหาคลองที่กำลังจะตาย และมีปัญหาน้ำเสีย

6.1.1.3.6 เฝ้าระวังภัยจากการลักลอบปล่อยน้ำเสียของโรงงานน้ำยางและโรงงานอุตสาหกรรมในพื้นที่พร้อมทั้งเน้นการตรวจวัดคุณภาพน้ำทุกเดือน

ชุดอาสาสมัครเฝ้าระวังลุ่มน้ำตรังและคลองสาขา ตำบลย่านซื่อ

รายชื่อคณะทำงานอาสาสมัครเฝ้าระวัง หมู่ที่ 4 ตำบลย่านซื่อ

- นายยุทธ บัวเรือง ประธาน
- นายรวย พลวัฒน์ รองประธานคนที่ 1
- นายอมร บุญช่วย รองประธานคนที่ 2
- นายพิรัตน์ องอาจ เหมัญญิก
- นางไพจิตร เต่าเพชร เหมัญญิก
- นางเพ็ญพักตร์ สุภาพการณ์ เลขานุการ
- นางพลอย เกิดดี เลขานุการ
- นางนงคิณุช พลวัฒน์ ประชาสัมพันธ์
- นายประโชค ศรีประสิทธิ์ กรรมการฝ่าย/ทางเรือ
- นายประยวด ศรีประสิทธิ์ กรรมการฝ่าย/ทางเรือ

- นายสุชีพ ทองเพ็ญ กรรมการฝ่ายเครื่องมือและสถานที่
- นางสาววิภารัตน์ ศรีประสิทธิ์ กรรมการ/ฝ่ายประสานงาน
- นายศุภชัย ศรีประสิทธิ์ กรรมการ/ฝ่ายสถานที่

แผนงานกิจกรรมอาสาสมัครเฝ้าระวัง

ริมหาดเพิ่ม
 อาศัยและที่ทำกินอย่างถาวร
 รัฐ
 ท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วม

ตรวจตราและเฝ้าระวังการบุกรุกและตัดไม้บริเวณป่า
 เพื่อร่วมกันสร้างหลักประกันในความมั่นคงของที่อยู่
 เพื่อร่วมมือกันแก้ไขปัญหาความยากจนตามนโยบาย
 สร้างเสริมคุณภาพชีวิตในทุกด้านของชุมชน
 สร้างกระบวนการเรียนรู้สิทธิชุมชน กับการพัฒนา
 ใกล้เคียง สร้างความเข้าใจและลดช่องว่างระหว่าง
 การทำงานเพื่อสร้างแนวร่วมและพัฒนาชุมชนอย่างบูรณาการต่อไป

ชุดอาสาสมัครเฝ้าระวังลุ่มน้ำตรังและคลองสาขา ตำบลบางเป่า

6.1.9.1 รายชื่อคณะกรรมการเฝ้าระวัง

6.1.9.1.1 นายบัลยา ทองเครือ	ประธาน
6.1.9.1.2 นายสมพร ตรังคตระการ	รองประธาน คนที่ 1
6.1.9.1.3 นายกฤตเมธ เพียรดี	รองประธาน คนที่ 2
6.1.9.1.4 น.ส.ภัทราพร สุหรินทร์	เลขานุการ
6.1.9.1.5 นายกรอบแก้ว เชื้อเพชร	ผู้ช่วยเลขานุการ
6.1.9.1.6 น.ส.บิลกิส ทองเครือ	เหรัญญิก
6.1.9.1.7 น.ส.สุนิสา หวังอุเสิน	ผู้ช่วยเหรัญญิก
6.1.9.1.8 นางวรรณนา หมวดหรี	ประชาสัมพันธ์
6.1.9.1.9 นางดุษฎี สีโปด	ประชาสัมพันธ์
6.1.9.1.10 นางมาลี ตันติรัตนสุภา	ประชาสัมพันธ์
6.1.9.1.11 นายเอียด หวลศรี	ประชาสัมพันธ์
6.1.9.1.12 นางซาก็๊ะ เขาพรง	ประชาสัมพันธ์
6.1.9.1.13 นายสุนทร เอี่ยมสะอาด	ประชาสัมพันธ์
6.1.9.1.14 น.ส.ธรรพร ฉีดเนียม	ที่ปรึกษา
6.1.9.1.15 นายคำนึ่ง พลเดช	ที่ปรึกษา
6.1.9.1.16 นายชุมพล ตรังคตระการ	ที่ปรึกษา

6.1.9.2 แผนกิจกรรมที่ดำเนินการ

6.1.9.2.1 เฝ้าระวังและศึกษาการแยกตัวของเขาดินภูเขา ซึ่งมีความเสี่ยงต่อการเกิดอุบัติเหตุในพื้นที่

6.1.9.2.2 เฝ้าระวังทางน้ำหลากในพื้นที่ชุมชนและคลองสาขา เพื่อป้องกันน้ำหลากและการลักลอบปล่อยน้ำเสียของโรงงานอุตสาหกรรม

6.1.9.2.3 สร้างแนวร่วมทุกภาคส่วนเพื่อการแก้ไขปัญหาทรัพยากรในพื้นที่และตั้งรับสถานการณ์ภัยพิบัติที่จะเกิดขึ้นในพื้นที่ เช่น ภัยแล้ง น้ำท่วม เรือรั้งและดินถล่ม เป็นต้น

7. ข้อเสนอแนะทางการขับเคลื่อนงานในพื้นที่ลุ่มน้ำตรังอย่างบูรณาการ

ตารางที่ 7 แสดงภาพรวมในพื้นที่กับข้อเสนอการแก้ไขปัญหาอย่างบูรณาการ

พื้นที่	อำเภอ	ตำบล	ระบบนิเวศ	สภาพปัญหา	การแก้ไขปัญหาเบื้องต้น	ข้อเสนอแนะและแนวทางการมีส่วนร่วม
ต้นน้ำ	วังวิเศษ	เขาวิเศษ	เป็นพื้นที่ป่าต้นน้ำ	บริเวณริม	องค์กรชุมชน: รวมกลุ่มในนามเครือข่ายฟื้นฟูสายน้ำคลองชี กลุ่มอนุรักษ์คลองบางพระ เครือข่ายเกษตรทางเลือก จังหวัดตรัง และเครือข่ายหมอมือพื้นบ้านวังวิเศษ ในการอนุรักษ์ฝักระวังผลกระทบ และแก้ไขปัญหา เช่น การสร้างฝายน้ำล้นเพื่อแก้ไขปัญหาขาดแคลนน้ำ ลดทอนความแรงของน้ำในช่วงน้ำหลาก และเป็นแหล่งอนุบาลสัตว์น้ำ มีการจัดการป่า	ข้อเสนอต่อ อบต. 1. เสนอให้ อบต. ทุก อบต. มีนโยบายเรื่อง การวางแผนพัฒนาแบบบูรณาการ มีส่วนร่วมจากภาคส่วนองค์กรชุมชนอย่างจริงจัง รวมทั้งเน้นคุณภาพชีวิตเป็นแนวทางพัฒนาตำบล 2. เสนอให้ อบต. หนุนเสริมการจัดทำข้อมัญญูติร่วมกับชุมชน เพื่อสร้างการมีส่วนร่วมและนำไปสู่ความเข้มแข็งของชุมชนอย่างยั่งยืน
		วังมะปราง	ชุมชนประกอบอาชีพ	คลองชี ต่ิ่ง		
		ท่าสะบ้า	การเกษตร โดยเฉพาะ	พังและคลอง		
		วังมะปรางเหนือ (ขยาย)	สวนยางพารา สวน	บางพระ มี		
		อ่าวตง (ขยาย)	ป่าล้มและทำสวนผลไม้	การรुकกล้าเขต		

กลาง น้ำ	เมือง	หนองตรุตุ	เป็นพื้นที่แก้มลิง ลาดต่ำ	ดูดยทราย น้ำ	องค์กรชุมชน: มีการทำเกษตรชีววิถี ร่วมกัน อนุรักษ์พื้นที่พรุ ทำน้ำหมักชีวภาพเพื่อฟื้นฟู สภาพน้ำ มีแผนงานการแก้ไขปัญหาน้ำท่วม และน้ำเสียในเขตเทศบาลโดยชุมชน อบต : อบต.ควนธานีเป็นคนปฏิบัติงานเอง	ข้อเสนอต่อ อบต. 1. เสนอให้มีการหนุนเสริมและมีส่วนร่วมในการจัดการ ทรัพยากรในชุมชน ทั้งนี้เพื่อเป็นไปตามเป้าประสงค์ของพื้นที่ และ อบต.มีส่วนสนับสนุนอย่างจริงจัง 2. เสนอให้ อบต. มีบทบาทหลักในการเป็นกลไกขับเคลื่อน
		ท.คลองน้ำ เจ็ด(ขยาย)	รับน้ำในช่วงน้ำหลากของ ต้นน้ำตรงในช่วงน้ำหลาก	ท่วมขังนาน ตลิ่งพัง		
		ควนธานี (ขยาย)	มีสภาพเป็นพรุ และมี พื้นที่ป่ายางนาซึ่งเป็นพืช	พื้นที่พรุถูก ทำลาย ขยะ		

ปลายน้ำ	กันดั้ง	บางหมาก ย่านซื่อ	เป็นพื้นที่ปลายน้ำ ทอดตัวยาวตามลำคลอง ของแม่น้ำตรัง มีป่าจาก	น้ำเสียจาก โรงงานและ แพปลา ชยะ	องค์กรชุมชน: รวมกลุ่มกันสำรวจความ หลากหลายของทรัพยากร อนุรักษ์ป่าจาก กันเขตอนุรักษ์พันธุ์ปลา และปลูกพืชเสริมใน	ข้อเสนอต่อ อบต. 1. เสนอให้ อบต. มีการจัดตั้งศูนย์จำหน่ายสินค้าประจำ ตำบล

		บางเป้า				
--	--	---------	--	--	--	--

เอกสารอ้างอิง

กรมทรัพยากรน้ำ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. รายงานฉบับสุดท้าย(รายงานหลัก),โครงการจัดทำแผนรวมการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำในพื้นที่ลุ่มน้ำภาคใต้ฝั่งตะวันตก,สิงหาคม 2549.

บริสุทธิ์ ประสพทรัพย์,หอมกลิ่นป่าบนถนนสายน้ำตกของเมืองตรัง.ไม่ปรากฏปีที่พิมพ์ [แม่น้ำแห่งชีวิต โดย ชนะ เสียงหลาย](#)

รายงานการประชุมหัวหน้าส่วนราชการจังหวัด/สังกัดราชการส่วนกลาง ครั้งที่ 12/2548 วันพฤหัสบดีที่ 29 ธันวาคม 2548.

สถาบันวิจัยสังคมมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ,สถานการณ์สังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อมจังหวัดตรัง,กันยายน 2549.

สถาบันสิ่งแวดล้อมไทย,เอกสารไฟล์รายงานศึกษาระบบนิเวศป่าชายเลนในจังหวัดตรังและสุราษฎร์ธานี,2550.

สำนักงานลุ่มน้ำภาคใต้ฝั่งตะวันตกส่วนที่ 2,เวทีล่องเรือฟื้นฟูชีวิต แลวัฒนธรรมและธรรมชาติลุ่มน้ำตรัง”วันที่ 8-9 กันยายน 2550.